BRAK

Uvod u brak

Sta treba da znaju oni koji zele sklopiti brak po islamskim propisima?

Veliki broj ljudi koji se odluci na sklapanje braka na islamom propisan nacin ne poznaje osnovne propise vezane za sami brak, sklapanje braka i koje uvjete treba ispuniti da bi brak bio legitiman. To je, svakako, zabrinjavajuze, pogotovo kada se ima u vidu cinjenica da brak koji se sklopi na zerijatom nepropisan nacin ne vrijedi, te da se takav zivot smatra zinalukom zto predstavlja veliki grijeh koji vodi u vatru dzehennemsku. Na zalost, vezina mladiza i djevojaka kod nas ne poznaju osnovne propise braka i ulaska u bracnu zajednicu i zta treba da urade da bi se na ispravan nacin vjencali. Uzrok

tome je, svakako, nepostojanje institucije koja je ovlaztena od strane drzave da sklapa zerijatska vjencanja.

Sta treba da urade oni koji se odluce na ulazak u brak, a da to bude po propisima islama? U daljem tekstu zemo pojasniti osnovne stvari koje je potrebno znati za naze prilike u Bosni i Hercegovini, s tim da ne ulazimo u detalje oko samih propisa.

Brak se definira kao: ugovor izmedju muzkarca i zene kojim intimno nasladjivanje medju njima postaje dozvoljenim. Da bi se brak smatrao ispravnim i valjanim potrebno je ispuniti sljedeze uvjete:

- **Dozvola zeninog staratelja (velija)**. Uvjet da bi neko mogao biti staratelj zeni jeste da bude musliman, muzkarac (obicno je to mladin otac, a ako nema oca, onda djed, a ako nema djeda onda amidza, a ako nema amidze onda brat itd. Ukoliko nema niko od zenine rodbine da je musliman, onda se stvar prepuzta kadiji (u nazem slucaju muftiji ili covjeku koji slovi kao ucen u zerijatu), da je punoljetan i slobodan. Da zena ne moze udati samu sebe stav je vezine islamskih pravnika na zto upuzuju sljedezi dokazi (navodimo samo neke):

- hadis od Ebu Musaa, koji prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nema braka bez staratelja." (hadis je vjerodostojan. Biljeze ga Ebu Davud, Tirmizi, Ibn Madze i Ahmed)

- hadis od Aize, r.a. da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Koja kod zenska se uda bez dozvole svoga staratelja, njen brak je niztavan, njen brak je niztavan, njen brak je niztavan...." (hadis je vjerodostojan, a biljeze ga Tirimizi, Ebu Davud, Ibn Madze i Ahmed). Takodjer, prema mizljenju vezine islamskih pravnika, uvjetuje se da staratelj bude jedna strana u ugovoru, tj. da on (ili da opunomozi nekoga) uda svoju ztizenicu.

- Dva pravedna svjedoka. Pod pravednozzu se podrazumijeva da ne cine velike grijehe i da se klone vezine malih. To znaci da svjedoci ne mogu biti neklanjaci, oni koji piju alkohol, bludnice itd. Zbog pomanjkanja pravednosti u

danaznje vrijeme, dobro je pribaviti zto vize svjedoka.

- Forma ugovora o vjencanju (ponuda i prihvat, ar. *idzab* i *qabul*). Sastoji se od toga da muz ili njegov zastupnik jasnim rijecima izrazi staratelju trazenje zene koju zeli za suprugu. Na primjer: "Daj mi za zenu tu i tu (navesti ime), svoju kzerku!" A staratelj treba jasno i nedvosmisleno da izjavi: "Dajem ti za zenu tu i tu (navesti ime), svoju kzerku). Zatim se trazi pristanak djevojke. Nakon toga ze muz izjaviti: "Primam je za svoju zenu." Ova (ili slicna, slicnim rijecima) forma je jako bitna i svjedoci treba da je cuju, a pohvalno je i da je usmeno i pismeno potvrde.

- Mehr – vjencani dar. Mehr je vjencani dar koji se daje zeni na ime dozvole spolnog odnosa sa njom. Davanje mehra je vadzib (obaveza) i smatra se uvjetom za ispravnost braka. Visina mehra se mora odrediti prije intimnog odnosa i nije dozvoljeno imati odnos prije nego se odredi visina mehra, svejedno bio on isplazen odmah ili kasnije. Postoji saglasnost islamskih pravnika u tome da mehr moze biti sve ono zto ima neku vrijednost, svejedno radilo se o predmetima ili koristima. Bracni ugovor nije uvjetovan spominjanjem mehra.

- **Sklapanje braka oglasiti.** Sklapanje braka mora biti javno. Islam ne poznaje tzv. "tajni brak".

Dakle, ovo su uvjeti koji se moraju ispuniti da bi brak, sa zerijatske strane, bio ispravan. Prema tome, ukoliko se brak sklopi pred svjedocima koji tvrde da su culi od mladenaca izjave o ponudi i prihvatanju braka, uz dozvolu zeninog staratelja, te ukoliko se ugovori i zapize visina mehra, ukoliko se brak obznani i ne sklapa na odredjeno vrijeme, takav brak je potpuno ispravan sa zerijatske strane.

Shodno ovome zto smo rekli, sklapanje braka biva na sljedezi nacin: mladozenja dodje kod oca (ili druge osobe koja je staratelj) djevojke i pita ga: "Da li ti udajez svoju kzerku (navesti ime) za zenu (uz mehr od toliko i toliko)?" Staratelj odgovara: "Udajem svoju kzerku (navesti ime) za tebe (uz mehr od toliko i toliko)." Djevojka na upit o tome da li pristaje

izrazi svoj pristanak. To cuju dvojica svjedoka i time je brak sklopljen. I poslije toga nije potrebno obavljati vjencanje pred hodzom, kadijom ili nekim ucenim covjekom, niti je uvjet ispravnosti to zabiljeziti u knjige. Prisustvo ucene osobe tu je samo s ciljem da se pojasne propisi samoga braka. Stoga, nema nikakve osnove tretirati zerijatsko vjencanje kao "vjersko" i to shvatati kao vjerski obred uz ucenje ajeta iz Kur'ana i dove na kraju. To je sklapanje ugovora kao i svako drugo i pogrezno mu je davati epitet "vjerskog" zto zemo iz daljeg teksta vidjeti.

Nakon ovoga zto smo spomenuli, kada uzmemo u obzir danaznju situaciju gdje dolazi do zloupotrebe ovakvog nacina sklapanja braka, namze nam se pitanje: zta daje legalitet braku? zinjenica je da neevidentiranje ugovora o braku biva uzrokom brojnih problema medju supruznicima i najcezze zena tu bude u ugrozenom polozaju (isplata mehra, razvod i sl.). Zbog toga je bila praksa zerijatskih sudova da se ugovor o vjencanju evidentira i, u slucaju spora, zena je zaztizena u pogledu isplate mehra i drugih prava koja joj pripadaju. Ukidanjem zerijatskih sudova u nazoj zemlji, zerijatsko sklapanje braka obavljaju sluzbenici Islamske zajednice, no medjutim, takvo vjencanje ne vazi kada su u pitanju drzavni zakoni. U mnogim zemljama svijeta (neke evropske zemlje, Australija itd.) zerijatsko vjencanje je priznato od strane drzave i, u slucaju eventualnog spora, stvar se rjezava pred drzavnim sudom. Na primjer, ukoliko muz neze da isplati mehr zeni, onda u tom slucaju zena moze da ga tuzi na sudu i na taj nacin ostvari svoje pravo.

Praksa koja je ustaljena kod nas jeste da se obavljaju dva vjencanja – jedno pred maticarem (drzavnim organima), drugo pred vjerskim sluzbenikom Islamske zajednice. Medjutim, sklapanje samo zerijatskog vjencanja nema svoju pravnu tezinu zto se tice bracnih prava i obaveza. Na zalost, joz ne postoji sporazum Islamske zajednice sa drzavom gdje bi samo zerijatsko vjencanje bilo priznato zakonom od strane drzave, kao zto je praksa u mnogim zemljama svijeta. Ovakva praksa je uzrokom da se mnogi prema islamskim propisima koji su vezani za brak nemarno i neozbiljno odnose. Sve se svodi na individualnu svijest i stepen bogobojaznosti samih supruznika.

Posebno naglazavam neozbiljan, i slobodno mogu kazati, podrugljiv odnos prema propisu mehra. Nerijetki su slucajevi gdje zena, pri sklapanju zerijatskog vjencanja (koje je eto "vjersko" i samim tim "pozeljno" a ne obavezno vjencanje, prema krivom shvatanju nazeg svijeta) kaze visoku cijenu (npr. kilo zlata, ili, 20 000 KM) samo da bi se pred ljudima pokazalo kako je "vrijedna". Taj mehr, naravno, zeni nikada ne biva isplazen, niti ga zena, iz svoga neznanja, trazi. Ovo je samo jedan primjer neozbiljnog odnosa prema i izrugivanja sa Allahovim propisima.

U islamskom omladinskom casopisu "Saff" (broj 101, 1. avgust 2003. – 3. dzumade-l-uhra 1424. h.g., str. 12.-13.), mr. hfz. Senaid Zajimoviz je napisao lijep tekst u dva nastavka pod naslovom "Brak bez garancije". On u tekstu navodi da samo zerijatsko vjencanje u Bosni nije dovoljno jer nema pravno utemeljeni legalitet. Da bi nam bila jasnija slika o cemu buduzi supruznici treba da povedu racuna kada se odluce na sklapanje braka, navodimo dijelove toga teksta:

"Nekada je brak sklopljen pred vjerskim organima (zerijatskim sudovima) imao svoju tezinu jer ga je priznavala drzava i u potpunosti stajala iza njega. Kadije su vjencavale i razvrgavale brakove, a drzava je priznavala njihov cin. Serijatski sudovi su ukinuti 6. marta 1946. godine i od tada zerijatska vjencanja imaju samo formalnu ulogu. Zbog toga se nameze pitanje da li imam ili drugi ucen covjek ima pravo sklopiti brak i da taj brak u isto vrijeme bude pravno validan, odnosno da li su njime zagarantirana prava zene? Da li zena putem samo zerijatskog vjencanja moze stezi sva ona prava i obaveze koje stice putem legalno zasnovanoga braka pred maticarem? U slucaju da se supruznici hoze razvesti, da li imam ili njemu odgovarajuza osoba mogu razvrgnuti postojezi brak, s obzirom na to da ga je on sklopio i da takav bude verificiran od strane drzave? Da li ze u slucaju kada muz neze da isplati mehr zeni, imam ili svjedoci nadoknaditi mehr, ili na neki drugi nacin prisiliti muza da ga isplati? Da li drzava priznaje izjave svjedoka ugovora o vjencanju ukoliko jedna od bracnih strana negira postojanje braka u slucaju da ne postoji sporazum izmedju drzave i Islamske zajednice? Sta je sa pitanjem nasljedstva ukoliko muz negira postojanje braka? Sve su ovo pitanja koja me navode da

predlozim ubrzanje sporazuma izmedju Islamske zajednice i nadleznih organa vlasti o priznavanju sklopljenih brakova od strane Islamske zajednice, kao zto su to ucinile Norvezka, Danska, Svedska i druge drzave Evrope sa svojom islamskom zajednicom. Drugo zto bih predlozio jeste sklapanje brakova pred opzinkim maticarem sa zahtjevom da se pitanje mehra uvrsti pod posebnu klauzulu, kako bi on bio legalno obavezujuzi i cime bi se izbjeglo njegovo svodjenje na dobrovoljan vid davannja kao zto je to naza praksa.
Inace, jedina razlika izmedju brakova sklopljenih pred imamom ili drugim ucenim covjekom i opzinskim maticarem jeste u tome zto opzinski maticar ne uvrztava mehr kao uvjet sklapanja braka. Zbog toga smatram da se prilikom vjencanja treba dogovoriti sa lokalnim maticarem o uvrztavanju mehra u ugovor o vjencanju, cime bi njegovo vjencanje zamijenilo sva druga, i tajna i javna vjencanja od strane ljudi iza kojih zakon ne stoji.

Samo na ovaj nacin zeni se mogu garantirati njezina prava na izdrzavanje, mehr, nasljedstvo itd. Neko ze rezi da u prvo vrijeme islama ashabi, r.a., nisu pisali ugovore o braku niti o mehru kao uvjetu za sklapanje braka. To je tacno. Medjutim, kada su ljudi poceli odgadjati isplazivanje mehra, a period isplate se odugovlacio, poceli su i zapisivati ugovore o vjencanju i mehru kao dugu. Pisani dokument je bio dokaz daje odredjena zena supruga doticnog covjeka. *I* (Medzmu'u fetava, 32/131)

Zbog neevidentiranja ugovora o braku dezavali su se brojni problemi medju supruznicima. Nezemo nazi knjigu islamskih pravnika a da se ne spominje makar jedan takav slucaj. Izostanak evidencije i sluzbenog zapisa o zasnivanju braka je izvor manipulacije. Ljudima slabog imana daje se pravo da ustvrde kako je odredjena zena supruga jednog od njih iako je istina daleko od takve tvrdnje. Oni ze pribaviti i lazne svjedoke koji ze im potvrditi njihovu laz. Drugi ze, bjezezi od obaveze izdrzavanja, negirati zenidbu sa odredjenom zenom. Vrlo cesto ljudi je negiraju kako bi izbjegli obavezu ocinstva. A o mehru i zeninom pravu na njega da i ne govorimo. U nazim bosanskim brakovima jedva da i postoji nezto zto se zove mehrom u formi koju je zerijat propisao. Institucija mehra je na nivou

dobrovoljnoga davanja i vraza se dobroj volji muza. Nekad se on isplazuje, a nekada zena, i ne znajuzi koliko je to njezino pravo, oprosti mehr svome muzu iz ljubavi prema njemu, a nekada se jednostavno prezuti njegova obligatnost.

Brak

Brak se na arapskom kaze "zevadz", a filolozko je znacenje rijeci "zevadz": spajanje, udruzivanje i okupljanje.

Kaze se: *"Zevvedzel ezjae tezvidzen ve zevadzen",* zto znaci: "Spojio je stvari, jedne uz druge".

Uzvizeni je Allah rekao: "Ve zevvedznahum bi hurin 'in."(1)

"A vjencat zemo ih s hurijama dzennetskim", tj. spojit zemo ih s njima.

Rijec *zevdz* upotrebljava se za muzkarca i zenu. "Zevdzul-mer'eti" jeste zenin muz, a "zevdzur-redzuli" je muzkarceva zena.

Uzvizeni je Allah rekao:

I Mi rekosmo: "O Ademe, zivite, ti i zena tvoja, u Dzennetu i jedite u njemu koliko god zelite i odakle god hozete, ali se ovom drvetu ne priblizujte pa da sami sebi nepravdu nanesetel" *(2)*

*Za b*rak se, takodjer, upotrebljava izraz "nikah". Filolozko znacenje rijeci "nikah" je spolno opzenje a upotrebljava se i u znacenju bracnog ugovora, kao zto je u rijecima Uzvizenog Allaha:

O vjernici, kad se vjernicama ozenite, a onda ih, prije stupanja u bracni odnos pustite, one nisu duzne cekati odredjeno vrijeme koje zete vi brojati, vez ih darujte i lijepo ih opremite. *(3)*

1 Et-Tur, 20.

2 El-Bekara, 35.
3 El-Ahzab, 49.

Kaze se: *(nekahtuha),* tj. Ozenio sam se njome, ili *(nekahat hije),* tj. udala se. *(Hije nakihun fi beni fulam)* Ona je udata u to i to pleme, tj. njen muz je od njih.(4)

Terminolozki, "zevadz" oznacava ugovor kojim se stjece pravo svjesnog spolnog opzenja. (5)

Osnovno znacenje pak rijeci nikah jeste spolno opzenje, a u prenesenom znacenju upotrebljava se kao (bracni) ugovor, a receno je i obrnuto. Ucenjaci metodologije zerijatskog prava to mizljenje pripisuju Safiji (r.a.). Neki kazu da je ova rijec homonim *(muzterek lafzijj) (6),* pa kada se u Kur'anu i Hadisu spomene bez dodatnih indikacija, onda se ona odnosi na spolni akt, kao zto je u rijecima Uzvizenog:

I ne zenite se zenama kojima su se zenili ocevi vazi (s kojima su ocevi vazi imali spolni odnos) - ***a zto je bilo, bit ze oprozteno; to bi, uistinu, bio razvrat, gnusoba i ruzan put. (7)***

Zato je zabranjeno sinu ozeniti se zenom s kojom je njegov otac pocinio blud.

Dok u rijecima Uzvizenog: ***A ako je opet pusti, ona mu*** *se* ***ne moze vratiti zto se neze za drugog muza udati*** *(8).* se pod terminom "tenkihu" misli na ugovor a ne na spolni odnos jer se "nikah" pripisuje njoj *(tenkihu). (9)*

4 Vize vidi: Es-Sihah od El-Dzevherija.
5 Vize vidi: Te'arifatul -Dzurdzani (Prof. dr. Muhammed Revvas Kal'adzi u svome djelu "El-Mevsu'atul-fikhijjetul-mujessereh" daje drugu definiciju u kojoj kaze da je zevadz (brak) ugovor kojim postaje dozvoljeno supruznicima medjusobno nasladjivanje, (primj.prev.).
6 Rijec istog glasovnog sastava, ali razlicitog znacenja,

(primj. prev.).
7 En-Nisa, 22.
8 El-Bekara, 230.
9 Vize vidi: Ed-Durrul-muhtar, 2/260.

Sklapanje braka

Brak se sklapa i postaje punovazan (validan) ponudom *(idzabom)* jedne od strana i prihvatanjem *(kabul)* bracne ponude, s druge strane. Dvije strane vezu se sa ponudom i prihvatanjem koji trebaju biti izgovoreni u prozlom ili sadaznjem glagolskom vremenu jer ona ukazuju na realizaciju i postojanost, za razliku od buduzeg vremena (koje ne ukazuje na to), kao zto je npr.: "Udajem sebe ili svoju kzerku ili svoju opunomoziteljicu za tebe", a druga strana odgovori: "Ozenio sam se ili prihvatio sam za sebe ili svoga sina ili svoga opunomozitelja ili opunomoziteljicu."

Brak je takodjer validan ako bi se koristio izraz u imperativu kao zto je npr.: "Udaj se za mene" ili "Budi moja supruga" ili "Budi supruga moga sina ili supruga moga opunomozitelja". Ili kao njene rijeci: "Budi moj muz", ili "Budi muz moje kzerke"; ili "...muz moje opunomoziteljice". Svi ovi izrazi nisu ponuda *(idzab)* nego su oni implicitno opunomozenje. Rijeci: *"Ozeni* me" punomoz su adresatu (onome kome su upuzene) da sklopi brak. Ako bi se eksplicite spomenula punomoz kao da se kaze: "Opunomozio sam te da udaz sebe za mene", pa ona rekla: "Prihvatam", brak je ispravan, pa je isto tako i u prethodnom slucaju. Ako onaj ko je opunomozen da sklopi brak (nakon ponude odmah i na istom mjestu), kaze: "Ozenio sam", ili "Prihvatio sam" ili "zujem i pokoravam se", ove njegove rijeci smatrat ze se kao rijeci stranki.

Brak se ne sklapa prakticnom radnjom kao zto je uzimanje mehra (vjencanog dara) niti konkludentnom radnjom, pa ako bi zena sama sebe udala za nekog covjeka, za hiljadu, pred svjedocima, a on nizta ne kaze nego joj odmah tu dadne hiljadu, brak se neze sklopiti sve dok covjek svojim jezikom ne kaze: "Prihvatio sam". Kod trgovine, kao zto zemo vidjeti, nije

takav slucaj i ona se uspostavlja konkludentnom radnjom. Brak zbog svoga znacaja ne sklapa se radnjom, niti se, takodjer, sklapa bez prisustva svjedoka. Brak se ne sklapa ni pismenim putem od strane prisutnog, ali se prihvata pismo odsutnog s mjesta dogovora, pod uvjetom da svjedoci saznaju (cuju) zta je u pismu. Ako bi (prisutni) napisao: "Ozenio sam se tobom", pa ona napisala: "Prihvatila sam", ili rekla: "Prihvatila sam", brak se ne smatra sklopljenim.

U *Fethul-kadiru* stoji: "Brak se sklapa na osnovu pisma kao zto se sklapa na osnovu govora, i to na sljedezi nacin: napisat ze joj pismo u kojem ze je zaprositi, pa kada ono njoj dodje, ona ze pronazi svjedoke pred kojima ze ga procitati i onda rezi: 'Udajem se za njega'. Ili ze rezi: 'Taj i taj mi je napisao pismo u kojem me je zaprosio pa posvjedocite da se ja udajem za njega.' Ako bi pred njima samo rekla: 'Udajem se za tog i tog', brak nije uspostavljen jer je izjava obje strane uvjet za ispravnost braka. Njihovim sluzanjem (teksta) pisma ili njenim prepricavanjem pisma pred njima oni su (fakticki) culi obje strane, a ako nema jednoga od ovo dvoje, onda nisu." (10)

Brak se ne sklapa priznanjem, kao kad neko kaze: "Ona je moja zena", jer se priznanjem pokazuje ono zto vez postoji a ne formira se nizta nanovo. Neki ucenjaci kazu: "Ako bi covjek ustvrdio za neku zenu da je s njim u braku, a ona to porekne, i on joj ponudi stotinu (dinara) da to prizna zto ona i ucini, to priznanje, s njene strane, dozvoljeno je i on je duzan dati novac." Ovo priznanje je poput formiranja novog braka jer je poprazeno naknadom. Ono predstavlja novi brak zasnovan u tom trenutku. Ako to bude u prisustvu svjedoka, brak je ispravan, a ako ih ne bude, brak nije ispravan, po ispravnijem mizljenju.

Neki ucenjaci su ovo pitanje podrobnije objasnili rijecima: "Ako njih dvoje potvrde da je medu njima bio bracni ugovor, a on (prije) nije postojao, onda na osnovu te tvrdnje oni ne sklapaju brak. Ali ako covjek potvrdi da je ona njegova zena, a i ona potvrdi da je on njen muz, to je onda brak i ovo njihovo potvrdjivanje podrazumijeva osnivanje *(inza`),* za razliku od njihovog potvrdjivanja o prozlosti (iz prethodne recenice) koja je laz. To je kao zto kaze Ebu Hanifa: "Ako kaze svojoj zeni: 'Ti

nisi moja supruga', a time je mislio na razvod braka, on ze se i racunati, kao da joj je rekao:'.. .jer sam ti dao razvod braka.' A ako bi rekao: 'Nisam se bio ni ozenio njome', a time mislio na razvod braka, on se neze ni racunati jer je to cista laz." (11)

Da li se brak moze sklopiti rijecima cije je osnovno znacenje izmijenjeno

To su rijeci cija je konstrukcija izmijenjena tako da je promijenjeno i osnovno znacenje koje su one imale, pa se rijec procita drugacije nego kako je zelio onaj ko ju je napisao, ili drugacije nego zto je uobicajeno, kao npr. umjesto "tezevvedztu" (ozenio sam) kaze se "tedzevveztu" (prezao sam) zamijenivzi mjesta slovima "dz" i "z". Brak se ne moze sklopiti rijecima cije je znacenje izmijenjeno jer ono zto je izgovoreno nema veze s brakom u stvarnom niti prenesenom znacenju, nego je to iskrivljivanje i promjena rijeci zbog cega se one ne mogu uzeti u obzir.

Razlika izmedju ovoga i sklapanja braka na osnovu rijeci iz stranog jezika jeste u tome zto onaj ko govori strani jezik to svjesno izgovara i zna zta prica. Ako bi ljudi pak prihvatili ove termine i svjesno ih izgovarali, onda bi oni dobili (to) novo znacenje i brak bi se sklapao na osnovu njih (brak bi bio validan). Ovakvu je fetvu izrekao Ebu Es-Su'ud, muftija Rumelije (Ed-Dijari er-Rumijje). Medjutim, izgovaranje ovih rijeci, nesvjesno i bez prethodno prihvazenog novog znacenja, od nekih neznalica i neupuzenih ljudi ne moze se uzeti u obzir.

U vezi s ovim pitanjem nije zabiljezeno eksplicitno mizljenje istaknutih ucenjaka mezheba. Safije su jasno rekli da ne smeta ako obicni covjek zamijeni slova "dz" i "z", iako su oni vrlo rigorozni u vezi s pitanjem braka jer smatraju da se on moze sklopiti samo upotrebom izvedenica od glagola *enkeha* i *tezevvedze* .

Sve ono zto upuzuje na sklapanje braka tako se i tretira. Nema sumnje da iz izraza *dzeveztu* i *zeveztu* stranke i svjedoci razumiju, prema obicaju, da je rijec o braku i da se tim izrazima ne misli ni na zta drugo. Ucenjaci su eksplicitno rekli da se govor stranke, onoga koji se kune i vakifa (onoga koji

daje u vakuf) tumaci shodno njihovom obicaju, takodjer su eksplicitno rekli da se ne obraza paznja na grezku i promjenu konstrukcije rijeci u mnogim slucajevima, medju kojima je i razvod braka. Rekli su da upotrebom rijeci cija je konstrukcija izmijenjena nastupa razvod braka *(talak),* iako razvod braka i brak imaju zajednicku osobinu da u njima nema zale i da se zala u takvim slucajevima smatra ozbiljnozzu. Rekli su da dolazi do razvoda braka

{talaka) ako bi rekao: "Imam razvod braka" to je uslovljavanje, a do razvoda braka dolazi u trenutku kada se ispuni taj uvjet *(zart).* To kao da je neko rekao: "Ako uradiz to i to, ti si onda takva (puztena)". Isto tako ako bi rekao: "Razvod braka *(talak)* obavezan mi je ako ne uradim to". Iako je ovdje, s jezicke i zerijatske strane, grezka ocigledna, razvod braka se racuna. Ako ove krupne jezicke grezke ne uzimamo u obzir prilikom razvoda braka, onda ih ne trebamo uzimati u obzir ni prilikom sklapanja braka, pogotovo zto se one mnogo upotrebljavaju i cesto cuju u narodnom jeziku, cak ako bismo trazili od nekih da ih izgovore pravilno, bilo bi im veoma tezko. Neki ucenjaci smatraju da ni namaz nije pokvaren ako se prilikom ucenja zamijene neka slova koja cak nisu medjusobno ni bliska jer to predstavlja potezkozu obicnom covjeku, a zta tek rezi onda za ovo o cemu govorimo (sklapanje braka). (12)

Muzko i zensko

Podjela stvorenja na muzki i zenski spol jeste jedan od najvezih dokaza postojanja Allaha, Njegove mozi i velicine. Otuda je Uzvizeni Allah u kontekstu govora o tragovima Svoje mozi i dokazima Svoga postojanja rekao:

I da On na smijeh i plac navodi, i da On usmrzuje i ozivljava, i da On par, muzko i zensko, stvara od kapi sjemena kad se izbaci*. (14)*

Postojanje spolova nije svedeno samo na covjeka i zivotinje, nego se ono proteze i na biljke i druga mnogobrojna i sizuzna stvorenja kod kojih se spolovi medjusobno privlace kao zto se privlace muzko i zensko kod ljudi i zivotinja. Uzvizeni je rekao:

Neka je hvaljen Onaj Koji u svemu stvara spol: u onome zto iz zemlje nice, u njima samim, i u onome zto oni ne znaju! *(15)*

Takodjer je Uzvizeni rekao:

I ti vidiz zemlju kako je zamrla, ali kad na nju kizu spustimo, ona ustrepze i uzbuja, i iz nje iznikne svakovrsno bilje prekrasno. (16) I od svega po par stvaramo da biste vi razmislili! (17)

Stvaranje muzka i zenska je u iskljucivoj nadleznosti uzvizenog Allaha i niko se ne moze mijezati u to. Jedini On stvara ovo muzko a ovo zensko i daje ovome sinove a onome kzeri. Uzvizeni je rekao:

Allahova je vlast na nebesima i na Zemlji. On stvara zta hoze! On poklanja zensku djecu kome hoze, a kome hoze -muzku, ili im daje i muzku i zensku, a koga hoze ucini bez poroda; On, uistinu, sve zna i sve moze. (18)

Ibn Kesir, Allah mu se smilovao, kaze: "Ljude je podijelio na cetiri grupe: nekima je dao kzerke, nekima je dao sinove, nekima je dao oboje: sinove i kzeri, a nekima je uskratio oboje ucinivzi ih impotentnim, bez djece i poroda". (19)

Uzvizeni Allah je takodjer rekao:

Zar covjek misli da ze sam sebi prepuzten biti, da neze odgovarati? Zar nije bio kap sjemena koje se ubaci, zatim ugruzak kome On onda razmjer odredi i skladnim mu lik ucini, i od njega onda dvije vrste, muzkarca i zenu, stvori, i zar taj nije kadar da mrtve ozivi? *(20)*

Postojanje parova medju stvorenjima jeste dokaz Allahove jednoze, to je potvrdio Uzvizeni u svojim rijecima:

...Stvoritelj nebesa i Zemlje! On vas kao parove stvara - a stvara parove i od stoke - da vas tako razmnozava. Niko nije kao On! On sve cuje i sve vidi. *(21)*

Tj. Uzvizeni je medu ljudima i zivotinjama stvorio parove kako bi se oni razmnozavali.

Njegove rijeci (...) ***...da vas tako razmnozava*** znace: umnozi vam potomstvo, pa se sva stvorenja medjusobno razmnozavaju, a zto se tice Allaha, On je Jedini Koji nije rodio niti je rodjen. Zato je Uzvizeni negirao slicnost bilo kojeg stvorenja s Njim, rekavzi:

Niko nije kao On i nema nizta da potpuno slici Njemu, u to spada i negacija da bude bilo zta slicno Njemu.

Pod izrazom (***) ***kao On*** misli se na Njegovo Bize *(Zat).* Ibn Kutejba navodi da Arapi, koristezi alegoriju, upotrebljavaju izraz *el-misl* (***), umjesto "Biza" (kao zamjenicu) pa kazu: (***) "Takav kao ti ne zkrtari", a zele rezi: "Ti ne zkrtariz." Receno je da se izraz *misl* upotrijebljen u ajetu odnosi na svojstvo, pa bi znacenje ajeta onda bilo: Da niko nema ni jedno svojstvo kao Uzvizeni Allah, upozoravajuzi (time) da, iako se Uzvizeni Allah opisuje mnogim svojstvima pomozu kojih se opisuju i ljudi, ta Njegova svojstva nisu onakva kakva se upotrebljavaju za ljude. (22)

Muzkarac je prvi

Allahova je mudrost zahtijevala da (u ljudskom rodu) stvori muzkarca prije zene, a da nakon toga stvori zenu od muzkarca. Rekao je Uzvizeni:

O ljudi, bojte se Gospodara svoga, Koji vas od jednog covjeka stvara, a od njega je i drugu njegovu stvorio, i od njih dvoje mnoge muzkarce i zene rasijao. I Allaha se bojte - s imenom cijim jedni druge molite - i rodbinske veze ne kidajte, jer Allah, zaista, stalno nad vama bdije. *(23)*

U ovome je jasan dokaz da je muzkarac jaci (snazniji) od zene. On je prije nje postao i stvoren, kao zto je on, takodjer, temelj postojanja zene i ona je stvorena od njega. Allah je svakom od njih dvoje podario osobine (svojstva) koje im omoguzavaju da obave njima povjerene uloge u zivotu. Muzkarac ima odredjenu ulogu u ovome zivotu, i Allah mu je podario sve zto ga kvalificira (osposobljava) za tu ulogu i pomaze mu da obavi taj povjereni mu zadatak. zena,takodjer, ima svoju specificnu ulogu u zivotu i Uzvizeni Allah poario joj je sve zto joj treba za tu njenu ulogu i zto joj pomaze da obavi taj zadatak koji joj je povjeren.

Veliko zlo dezava se u ljudskim druztvima koja pokuzavaju izazi iz okvira prirodnih zakona na osnovu koji je Allah ljude stvorio, kao kada zena oponaza muzkarca pa zeli da njena uloga u zivotu bude kao njegova i da njen posao bude kao njegov. Ili da muzkarac oponaza zenu i nemuzevno se ponaza i pokuzava promjenuti svoje prirodne osobine koje mu je Allah podario, pa oponaza zensko u izgledu, odjezi, govoru i postupcima i pokuzava obavljati njene zadatke i njenu ulogu u zivotu. Otuda je islam zabranio ljudima da oponasaju zene, a takodjer, je zabranio i zenama da oponasaju muskarce. Ibn Abbas (r.a.) kaze:

"Allahov Poslanik (s.a.v.s.) prokleo je muzkarce koji oponazaju zene i zene koje oponazaju muzkarce. I rekao je: *Istjerajte ih iz vazih kuza. Zatim je rekao: 'Allahov Poslanik (s.a.v.s.) istjerao je jednog takvog muz*karca, a Omer je istjerao jednu takvu zenu"" (24)
U drugom predanju stoji:

"Allahov Poslanik (s.a.v.s.) prokleo je muzkarce koji oponazaju zene i zene koje oponazaju muzkarce." (25)
Ebu Hurejra (r.a.) kaze: "Allahov Poslanik (s.a.v.s.) prokleo je muzkarca koji oblaci zensku odjezu i zenu koja oblaci muzku odjezu." (26)

Et-Taberi kaze: "Znaci nema muzkarac pravo oponazati zenu u odjezi i ukrasima koji su svojstveni samo zenama, a i ona isto tako njega." Ibn Hadzer dodaje: "Takodjer u govoru i hodu. Sto

se tice izgleda odjeze, ona se razlikuje shodno obicajima svakog mjesta. Kod nekih se naroda zenska odjeza ne razlikuje od muzke, ali se zene odlikuju povucenozzu i pokrivenozzu. Zabrana oponazanja u govoru i hodu odnosi se na onoga ko to radi namjerno, a onaj u koga je to urodjeno, od njega se trazi da se potrudi da to ostavi i da se toga postepeno prodje. Ako to ne prihvati pa nastavi, onda se prijetnja i na njega odnosi, pogotovu ako se kod njega primijeti da je zadovoljan s time"... Ibn Et-Tin kaze: "Prokletstvo u ovome hadisu se odnosi na one muzkarce koji oponazaju zene u odjezi i takodjer na one zene koje oponazaju muzkarce. Sto se tice onih muzkaraca cije je oponazanje zena dostiglo taj stepen da (dozvoljavaju da se s njim) spolno opzi u analni otvor, ili zena koje se oponazajuzi muzkarce, odaju lezbejstvu s drugim zenama, za njih je prijetnja i kazna puno zezza nego zto se ovdje spominje. Otuda je i naredjeno protjerivanje iz kuze onoga ko oponaza kako to oponazanje ne bi dovelo do upraznjavanja tog zla." (27)

14 En-Nedzm, 43-46.

15 Ja-Sin, 36.

16 El-Hadz, 5.

17 Ez-Zarijat, 49.

18 Ez-Sura, 49-50.

19 Vize vidi: Tcfsir Ibn Kesir.

20 El-Kijama, 36-40.

21 Ez-Sura, 11.

22 Vize vidi: Et-Tefsirul-mevdu'i li suveril-Kur'anil-azim, Abdulhamid Mahmud Tuhmaz.

23 En-Nisa, 1.

24 Hadis biljezi El-Buhari u svome Sahihu, poglavlje El-Libas, 5886.

25 Hadis biljezi El-Buhari u svome Sahihu, poglavlje El-Libas, 5885.

26 Hadis biljezi Ebu Davud s autenticnim senedom, kao zto se navodi u Rijadus-salihinu.

27 Ferthul-bari, 10/333

Beba iz epruvete

Savremena je medicina uvela metode za lijecenje nekih oblika steriliteta kod zena (koje ne mogu roditi). Ljudima su predstavili, kako oni kazu, "bebe iz epruvete". To je metoda za lijecenje steriliteta koji je rezultat nemoguznosti prolaza jajne zelije zene koju luci jajnik do njene maternice, zbog spojenosti zidova jajovoda (kanala) koji spajaju maternicu s jajnikom. Opzepoznata stvar u embriologiji jeste ta da se susret spermatozoida koji izlazi iz sperme muzkarca radi oplodnje jajne zelije zene, uz dozvolu Uzvizenog Allaha, dezava u jajovodu. Zakrcenost jajovoda sprecava oplodnju kao zto sprecava dolazak oplodjene jajne zelije u maternicu, zbog toga dolazi do steriliteta kod nekih zena. Dva engleska doktora otkrila su metodu

za oplodnju jajne zelije kod zena koje su pogodjene ovim sterilitetom, spermom muzkarca van tijela zene. Oni operacionim zahvatom izvade jajnu zeliju nakon ovulacije (28), zatim se ta jajna zelija oplodi, spermom koja je prethodno uzeta od muza te zene ili nekog drugog muzkarca, u epruveti unutar labaratorije. Nakon zto se desi oplodnja i sjedini se spermatozoid s jajnom zelijom, vrzi se implantacija u zid maternice kako bi ova oplodjena jajna zelija rasla u maternici zene kao i kod ostalih trudnih zena.

Smatram da ovdje ima zerijatskih zapreka koje zabranjuju zeni muslimanki da se koristi ovom metodom pri lijecenju svoga steriliteta. Ovdje se zena prvo izlaze opasnosti podvrgavajuzi se operacionom zahvatu prilikom vadjenja jajazceta (jajne zelije) iz nje, zatim njegovog ponovnog vrazanja u maternicu. Po Serijatu nije dozvoljeno izlagati se sigurnoj opasnosti radi pretpostavljene (imaginarne) koristi cija realizacija i rezultati nisu sigurni.

Ovdje se takodjer rodoslovlje (porijeklo) izlaze opasnosti gubljenja jer je moguze da doktor prilikom oplodnje jajne zelije uzme, namjerno ili grezkom, spermu nekog drugog muzkarca a ne muza zene. Islam veoma veliku paznju posvezuje cuvanju rodoslovlja (porijekla) jer se na njemu temelje mnogi zerijatski propisi vezani za brak, te zenidbu onih koji nisu u rodu,

takodjer propisi vezani za dozvoljenost pogleda u meharime (osobe s kojima se ne moze sklopiti brak) i zabranu gledanja drugih zena, zatim propisi oko nasljednog prava i prenozenja vlasniztva s umrlog na njegove nasljednike. Osim toga, tu su i drugi zerijatski propisi za koje je bitno poznavanje porijekla (rodoslovlja) kao zto je posjezivanje rodbine koje od nas islam trazi. Otuda je Uzvizeni Allah zabranio da covjek sebi pripisuje dijete koje nije njegovo i naredio je Uzvizeni da se covjek pripisuje svome stvarnom ocu rekavzi:

Allah nijednom covjeku dva srca u njedrima njegovim nije dao, a ni zene vaze, od kojih se ziharom rastavljate, materama vazim nije ucinio, niti je posinke vaze sinovima ucinio. To su samo vaze rijeci, iz vazih usta, a Allah istinu govori i na Pravi put izvodi. Zovite ih po ocevima njihovim, to je kodAllaha ispravnije. A ako ne znate imena oceva njihovih, pa, braza su vaza po vjeri i ztizenici su vazi. Nije grijeh ako u tome pogrijezite, grijeh je ako to namjerno ucinite; a Allah prazta i samilostan je. *(29)*

Vjerovjesnik je (s.a.v.s.) zestoko zaprijetio onome ko se pripisuje nekom drugom, a ne svome ocu rekavzi:
Koji god covjek svjesno bude tvrdio da pripada nekome drugom, a ne svome ocu, ucinio je kujr (nevjerstvo). Ko bude prisvajao ono zto mu ne pripada nije naz i neka pripremi sebi mjesto u vatri. *(30)*

Allahov Poslanik (s.a.v.s.) takodjer je rekao:

Zabranjen je Dzennet onome ko svjesno bude tvrdio da pripada nekome drugom a ne svome ocu. (31)

Sve ovo nam ukazuje na vaznost rodoslovlja (porijekla) u islamu. Uzvizeni Allah je zabranio blud, propisao iddet (pricek) nakon razvoda braka ili smrti i naredio da se prije spolnog odnosa s robinjom dokaze da ona nije trudna, sve to radi cuvanja rodoslovlja (porijekla) kako se ne bi pomijezalo i izgubilo.

Prepuztanjem ove stvari u ruke doktora, izlazemo porijeklo opasnosti gubljenja, bez obzira koliko doktor bio povjerljiv. Stoga, smatram da nije dozvoljeno lijecenje steriliteta na ovaj nacin zbog zteta koje se pojavljuju, kao zto je izlaganje zivota zene opasnosti i izlaganje porijekla (rodoslovlja) gubljenju i mijezanju.

Serijatom je utvrdjeno da je sprecavanje ztete prece od pribavljanja koristi i da ono zto vodi haramu postaje zbog toga zabranjeno.

Uz sve to, primjenom ovog sredstva, zena se otkriva velikom broju doktora, medicinskih tehnicara i tehnicarki kojima, po Serijatu, nije dozvoljeno gledati u stidna mjesta te zene.

28 Izbacivanje zrelog jajeta (jajne zelije) iz jajnika (prim. prev.).

29 El-Ahzab, 4-5.

30 Hadis biljezi Muslim u svome Sahihu od Ebu Zerra (r.a.).

31 Ibid.

Lijecenje zene kod doktora

Ovdje se trebamo zapitati:

"Da li je sterilnost zene bolest zbog koje ze njoj biti dozvoljeno da se otkrije pred doktorom koji bi je lijecio?"

Ja, do sada, nisam pronazao jasan (decidan) odgovor na ovo pitanje, ali smatram da hanefijski ucenjaci to ne dozvoljavaju. Hanefije su napravile razliku izmedju bolesti koja je vezana za stidni dio tijela zene i bolesti na ostalom dijelu njenoga tijela. Zabranili su doktoru da je pregleda i lijeci ako je njena bolest na spolnom organu, osim ako je zivot zene ugrozen ili ima nepodnozljive bolove.

Napisano je u *Ed-Durru'l-muhtaru:* "Doktor ze pogledati mjesto bolesti u obimu koji odgovara velicini nevolje jer se nuzde ogranicavaju samo na nuznu potrebu... i treba nauciti drugu zenu kako da je lijeci jer je otkrivanje pred osobom istog spola blaze."

Ibn Abidin (rahimehullah) je iz knjige *El-Dzevhera* prenio sljedeze: "Ako bolest nije na spolnom organu nego na ostatku njenog tijela, onda je dozvoljeno da to pogleda radi lijecenja jer je to nuzda. Ako pak bude na spolnom organu, onda treba pouciti drugu zenu kako da je lijeci, a ako ne bude takve, a plaze se da ze umrijeti ili bude imala nepodnozljive bolove, onda ze je citavu prekriti, osim mjesta bolesti, i lijecit ze je muzkarac. On je duzan obarati pogled shodno moguznostima, osim mjesta lijecenja." (32)
Iz ovog govora hanefijskih ucenjaka mi trebamo saznati stav prema lijecenju steriliteta zene kod doktora. Iz njihovog je govora ocito da, po Serijatu, nije dozvoljeno zeni otkriti svoja stidna mjesta pred doktorom zbog steriliteta jer to nije bolest od koje joj prijeti smrt niti ona prouzrokuje nopodnozljivu bol. Sada smo saznali i stav islama (pravni tretman) u vezi s odlaskom velikog broja trudnica kod doktora radi prazenja trudnoze, iako ne osjezaju velike bolove niti je njihov zivot ugrozen.

Kod ucenjaka hanbelijskog mezheba ovo se pitanje drugacije tretira jer oni nisu pravili razliku, prilikom dozvoljavanja doktoru da pregleda zenu, izmedju stidnog mjesta i onog koje to nije. Ibn Kudama (rahimehullah) u svom djelu *El-Mugni* kaze: "Dozvoljeno je doktoru pogledati u stidni ili bilo koji drugi dio tijela zene ako za to ima potreba." (33)
A da li se sterilnost zene ubraja u potrebu *(hadze)?* Razirenost nemorala medu ljudima ovoga vremena opredjeljuje nas da izaberemo (preferiramo) mizljenje hanefijskih ucenjaka, pogotovu zto je ovo vezano za vazne stvari kod kojih nam islam naredjuje da preduzimamo mjere opreza (predostroznosti).

32 Vize vidi: Reddul-muhtar 'ale'd-Durril-muhtar, poznata kao Hazijetu Ibn Abidin, 5. tom.
33 El-Mugni, 6. tom

Nuznost braka

Uzvizeni je Allah pocastio covjeka i odlikovao ga nad svim ostalim zemaljskim stvorenjima i pripremio ga je Uzvizeni za namjesniztvo na Zemlji. Svoju blagodat prema njemu pokazao je i na taj nacin zto mu je podario razne vrste znanosti i spoznaje.

Uzvizeni je rekao:

A kada Gospodar tvoj rece melekima: "Ja zu na Zemlji namjesnika postaviti!", - oni rekoze: "Zar ze Ti namjesnik biti onaj koji ze na njoj nered ciniti i krv prolijevati? A mi Tebe velicamo i hvalimo i, kako Tebi dolikuje, poztujemo." On rece: "Ja znam ono zto vi ne znate.v I pouci On Adema nazivima svih stvari, a onda ih predoci melekima i rece: "Kazite Mi nazive njihove, ako istinu govorite!" "Hvaljen nek si!", rekoze oni, "mi znamo samo ono cemu si nas Ti poucio; Ti si Sveznajuzi i Mudri." "O Ademe," rece On, "kazi im ti nazive njihove!" I kad im on kaza njihove nazive, Allah rece: "Zar vam nisam rekao da samo Ja znam ono zto javno cinite i ono zto krijete!" *(34)*

Zato je trebalo da Uzvizeni Allah uredi (regulize) za ovo stvorenje koje je On odabrao za Svoga namjesnika na Zemlji najvazniju stvar u njegovom zivotu i boravku na Zemlji, a to je pitanje njegovog razmnozavanja (i opstanka) i uredjenja odnosa izmedju muzkarca i zene.

Uzvizeni je Allah propisao covjeku brak. Prilagodio ga je za njega i pojasnio mu sve njegove potrebne propise. Cak zemo u zasnom Kur'anu pronazi citave sure ciji su ajeti posvezeni podrobnom iznozenju propisa o braku i druga pitanja vezana za njega, zto jasno ukazuje na znacaj braka u islamu i njegovu veliku vaznost u zivotu covjeka.

To je jedna od velikih Allahovih blagodati covjeku. Allah je tu Svoju blagodat prema covjeku spomenuo u mnogim ajetima, kao zto su Njegove rijeci:

I jedan od dokaza Njegovih jeste to zto za vas, od vrste vaze, stvara zene da se uz njih smirite, i to zto izmedju vas uspostavlja ljubav i samilost; to su, zaista, pouke za ljude koji razmizljaju. *(35)*

Brak je osnova formiranja ljudskih zajednica. On zblizava ljude, uspostavlja ljubav, prijateljstvo i saradnju medu njima. Brakom daleki postaje blizak a stranac (tudinac) drag.
Rekao je Uzvizeni:

On od vode stvara ljude i cini da su rod po krvi i po tazbini. Gospodar tvoj je kadar sve. *(36)*

Brakom se, takodjer, cuva i pazi porijeklo (rodoslovlje) pa se ono ne gubi niti mijeza. Brakom covjek spoznaje svoj polozaj u druztvu i njegove odnose (veze) s drugima. On, pored toga zto se uklapa u moralne ideale, koji se slazu s prirodnom vjerom u kojoj je Allah sve ljude stvorio, predstavlja i bitnu kategoriju u (druztvenom) socijalnom i ekonomskom zivotu svakog pojedinca.

34 El-Bekara, 30-33.

35 Er-Rum, 21
36 El-Furkan, 54.

Nuznost braka

Uzvizeni je Allah pocastio covjeka i odlikovao ga nad svim ostalim zemaljskim stvorenjima i pripremio ga je Uzvizeni za namjesniztvo na Zemlji. Svoju blagodat prema njemu pokazao je i na taj nacin zto mu je podario razne vrste znanosti i spoznaje.

Uzvizeni je rekao:

***A kada Gospodar tvoj rece melekima: "Ja zu na Zemlji namjesnika postaviti!", - oni rekoze: "Zar ze Ti namjesnik
biti onaj koji ze na njoj nered ciniti i krv prolijevati? A mi Tebe velicamo i hvalimo i, kako Tebi dolikuje, poztujemo." On rece: "Ja znam ono zto vi ne znate.v I pouci On Adema nazivima svih stvari, a onda ih predoci melekima i rece: "Kazite Mi nazive njihove, ako istinu govorite!" "Hvaljen nek si!", rekoze oni, "mi znamo samo ono cemu si nas Ti poucio; Ti si Sveznajuzi i Mudri." "O Ademe," rece On, "kazi im ti nazive njihove!" I kad im on kaza njihove nazive, Allah rece: "Zar vam nisam rekao da samo Ja znam ono zto javno cinite i ono zto krijete!"*** *(34)*

Zato je trebalo da Uzvizeni Allah uredi (regulize) za ovo stvorenje koje je On odabrao za Svoga namjesnika na Zemlji najvazniju stvar u njegovom zivotu i boravku na Zemlji, a to je pitanje njegovog razmnozavanja (i opstanka) i uredjenja odnosa izmedju muzkarca i zene.

Uzvizeni je Allah propisao covjeku brak. Prilagodio ga je za njega i pojasnio mu sve njegove potrebne propise. Cak zemo u zasnom Kur'anu pronazi citave sure ciji su ajeti posvezeni podrobnom iznozenju propisa o braku i druga pitanja vezana za njega, zto jasno ukazuje na znacaj braka u islamu i njegovu veliku vaznost u zivotu covjeka.

To je jedna od velikih Allahovih blagodati covjeku. Allah je tu Svoju blagodat prema covjeku spomenuo u mnogim ajetima, kao zto su Njegove rijeci:

I jedan od dokaza Njegovih jeste to zto za vas, od vrste vaze, stvara zene da se uz njih smirite, i to zto izmedju vas uspostavlja ljubav i samilost; to su, zaista, pouke za ljude koji razmizljaju. *(35)*

Brak je osnova formiranja ljudskih zajednica. On zblizava ljude, uspostavlja ljubav, prijateljstvo i saradnju medu njima. Brakom daleki postaje blizak a stranac (tudinac) drag.

Rekao je Uzvizeni:

On od vode stvara ljude i cini da su rod po krvi i po tazbini. Gospodar tvoj je kadar sve. *(36)*

Brakom se, takodjer, cuva i pazi porijeklo (rodoslovlje) pa se ono ne gubi niti mijeza. Brakom covjek spoznaje svoj polozaj u druztvu i njegove odnose (veze) s drugima. On, pored toga zto se uklapa u moralne ideale, koji se slazu s prirodnom vjerom u kojoj je Allah sve ljude stvorio, predstavlja i bitnu kategoriju u (druztvenom) socijalnom i ekonomskom zivotu svakog pojedinca.

34 El-Bekara, 30-33.

35 Er-Rum, 21
36 El-Furkan, 54.

Brak u predislamskom dobu

Aiza (r.a.) opisala nam je vrste brakova u predislamskom dobu. Urva ibn Ez-Zubejr kaze da mu je pricala Aiza (r.a.) da su u predislamskom dobu postojale cetiri vrste braka.

Prva vrsta: Postojao je uobicajeni brak kao zto i danas postoji. zovjek zaprosi kzerku nekog covjeka ili njegovu ztizenicu (o kojoj se on starao) pa joj dadne mehr i zatim se njome ozeni.

Druga vrsta: zovjek bi rekao svojoj zeni, nakon zto ona postane cista poslije mjesecnice: "Idi tome (covjeku) i zanesi (imaj odnos, neka te obljubi) s njim." Njen muz bi je ostavio i ne bi s njom imao odnos dok se ne primijeti da je zatrudnjela od tog covjeka koji ju je obljubio (s kojim je imala odnos). Kada postane ocito daje zatrudnjela od tog covjeka, onda njen muz, ako zeli, moze imati odnos s njom. To se radilo s zeljom da dijete dobije plemizko porijeklo. Ova vrsta braka se zvala istibda'.

Treza vrsta: Iskupila bi se grupa, manje od deset ljudi, kod jedne zene i svi bi imali seksualne odnose s njom. Kada zanese

i rodi dijete, nekoliko dana nakon porodjaja sve bi ih pozvala. Niko nije mogao da se ne odazove, pa kada se iskupe kod nje, ona bi rekla: "Znate vez zta je bilo i ja sam se porodila a dijete je tog i tog." Pripisala bi ga kome zeli, a on nije mogao to odbiti.
zetvrta vrsta: Iskupili bi se mnogi ljudi i otizli kod zene, a ona nikom nije uskrazivala ko bi joj dozao. Bile su to prostitutke koje su na svojim vratima drzale zastavice i kod njih bi izao ko god zeli. Nakon zto bi jedna od njih zatrudnjela pa se porodila, iskupili bi se kod nje muzkarci (s kojima je imala seksualni odnos) i pozvali bi poznavaoca tragova (kafe) tj. osoba koja prepoznaje ljude na osnovu slicnosti i pripisali bi dijete onome kome najvize slici. On ga je morao prihvatiti i priznati kao svoje dijete.

Pozto je Muhammed (s.a.v.s.) poslan s Istinom, poniztio je sve vrste predislamskih brakova osim ovog danas poznatog braka (medu ljudima). (37)

Sigar (Zamjena)

Sigar je vrsta predislamskog braka koju je zabranio islam. U hadisu od Ibn Omera (r.a.) prenosi se da je Allahov Poslanik (s.a.v.s.) zabranio zigar.

Sigar je vrsta braka pri kojoj covjek uda svoju kzerku za nekog covjeka ali pod uvjetom da i on uda svoju kzerku za njega, i tada se njima (kzerkama) ne daje mehr. (38)

Abdul-Berr kaze da su i islamski ucenjaci jednoglasni u stavu da ova vrsta bracnog aranzmana nije dozvoljena, ali su se podijelili u vezi s pitanjem njene ispravnosti. Vezina ucenjaka smatra da ona nije ispravna. Od Malika se prenosi mizljenje da ze se poniztiti ako nije dozlo do bracne konzumacije. Ibn Munzir ovo prenosi i od Evzaija. Hanefije smatraju da je ona ispravna ali se mora naknadno utvrditi
iznos mehra *(mehrul-misl).* Ovakav stav imaju i Ez-Zuhri, Mekhul, Es-Sevri, El-Lejs, Ahmed, u jednom predanju od njega, Ishak i Ebu Sevr. To je mizljenje i Alije (r.a.) i jedan od stavova u mezhebu Safije. Safija je rekao: "zene su zabranjene osim

onih koje je Allah dozvolio ili robinja, pa kada dodje zabrana neke vrste braka, onda je spomenuta zabrana joz pritvrdenija."

Navodjenje kzerke pri pojaznjavanju pojma *zigar* jeste samo primjer jer se u drugom predanju spominje sestra. En-Nevevi kaze: "Svi se slazu da se ovaj propis odnosi i na sestre, braticne i druge djevojke, a Allah najbolje zna." (39)

Autor *Ed-Durrul-muhtara* kaze: "On", tj. *zigar* (zamjena), "jeste zabranjen jer u njemu nema mehra, pa smo mi naknadno utvrdili mehr *(mehrul-misl)* i onda to vize nije zigar (zamjena)."

Spomenuta zabrana u hadisu odnosi se na pojam zigar (zamjena) koji podrazumijeva izostavljanje pravog mehra, a pri cemu se za mehr smatra sami spolni cin. Mi negiramo ovaj oblik i on je nepoznat u Serijatu. Takodjer, ne priznajemo ovaj brak, nego ga smatramo niztavnim. Medjutim, smatramo da je ovdje dozlo do braka u kojem je za mehr odredjeno nezto zto ne moze biti mehr, pa je zato brak validan, ali uz obavezu da se naknadno utvrdi iznos mehra (*mehrul-mist),* kao da je za mehr, naprimjer, bio odredjen alkohol ili svinja. (40)

Dozi ze pojaznjenje kako se naknadno utvrdjuje iznos mehra *(mebrul-misf).*

37 Hadis biljezi El-Buhari i Ebu Davud, kao zto se navodi u Et-Tejsirul-vusulu 4/231.
38 Sahihul-Buhari, poglavlje o nikahu, 5112.
39 Fethul-bari, 9/164.
40 Reddul-muhtar, 2/333.

Kur`an zasni i brak

Allah je propisao brak i podstice na njega u brojnim ajetima, kao zto su rijeci Uzvizenog:

Udavajte neudate i zenite neozenjene, i cestite robove i robinje svoje; ako su siromazni, Allah ze im iz obilja Svoga dati. Allah je neizmjerno dobar i sve zna. (41)

Naredio je onima koji se ne mogu ozeniti zbog siromaztva da se strpe i suzdrze, dok im Allah ne olakza put do braka. Rekao je Uzvizeni:

I neka se suzdrze oni koji nemaju moguznosti da se ozene, dok im Allah iz obilja Svoga ne pomogne. (42)

Allah je propisao siromaznima koji se ne mogu ozeniti slobodnim zenama da se zene robinjama jer je zenidba s njima bila jeftinija od zenidbe s slobodnim zenama. Uzvizeni je rekao:

A onome medu vama koji nije dovoljno imuzan da se ozeni slobodnom vjernicom - eto mu one u vazem vlasniztvu, robinje vaze, vjernice - a Allah najbolje zna kakvo je vjerovanje vaze - ta jedne ste vjere. I zenite se njima, s dopuztenjem vlasnika njihovih, i podajte im vjencane darove njihove, kako je uobicajeno, kada su cedne i kada javno ne cine blud i kada tajno ne zive s ljubavnicima. - A kada one kao udate pocine blud, neka se kazne polovicom kazne propisane za slobodne zene. - To je za onoga od vas koji se boji bluda; a bolje vam je da se uzdrzite! Allah prazta i samilostan je.(43)

Nazoj danaznjoj omladini preostalo je da uzmu zadnji dio ovog plemenitog ajeta i da se uzdrze jer u nazem vremenu nema zena robinja.
Da bismo saznali znacaj braka u zasnom Kur'anu, dovoljno je procitati rijeci Uzvizenog:

I prije tebe smo poslanike slali i zene i porod im davali. I nijedan poslanik nije donio nijedno cudo sobom, vez Allahovom voljom. Svako doba imalo je Knjigu.(44)

Allah je dao poslanicima (a.s.), a oni su izabrana skupina medu Njegovim stvorenjima, zene i djecu, zto ukazuje da brak spada u pohvalna svojstva kod covjeka. Allah brakom covjeka upotpunjuje i uljepzava. Stoga u Svojoj Plemenitoj knjizi spominje brak u kontekstu blagodati prema covjeku. To je jedno od pohvalnih svojstava Allahovih poniznih robova koji Ga mole govorezi:

Gospodaru naz, podari nam u zenama nazim i djeci nazoj radost i ucini da se cestiti u nas ugledaju! (45)

Jedna od Allahovih blagodati prema stanovnicima Dzenneta na Sudnjem danu jeste i ta da ze ih spojiti s njihovim suprugama i djecom koji su bili cestiti vjernici kako bi se upotpunili njihova radost i zadovoljstvo. Uzvizeni Allah kaze:

Edenski vrtovi u koje ze uzi oni i roditelji njihovi i zene njihove i porod njihov - oni koji su bili cestiti - i meleki ze im ulaziti na vrata svaka: "Mir neka je vama, zato zto ste trpjeli, a divno lije najljepze prebivalizte!" (46)

41 En-Nur, 32.
42 En-Nur, 33.
43 En-Nisa, 25
44 Er-Ra'd, 38.
45 El-Furkan, 74.

46 Er-Ra'd, 23-24

Brak u Hadisu Allahova Poslanika s.a.v.s.

Vjerovjesnik (s.a.v.s.) zenio se, a on je najodabraniji medu vjerovjesnicima i poslanicima i njihov pecat, neka je mir i spas na sve njih. On je medu njima bio najbolji suprug, najplemenitiji i najblazi, kao zto je rekao Alejhis-selam:

Najbolji je medu vama onaj koji je najbolji svojoj porodici, a ja sam, izmedju vas, najbolji svojoj porodici.(47) Takodjer je rekao:

Doista medu vjernike najpotpunijeg imana spadaju oni koji su najboljeg morala i najblazi (najljubazniji) prema svojim porodicama*.(48)*

Poslanik (s.a.v.s.) podsticao je i bodrio na zenidbu. Rekao je obrazajuzi se mladizima koji su dozivjeli (dostigli) godine zrelosti:

O mladizi! Ko od vas ima moguznosti za brak, neka se ozeni, jer on (brak) najbolje cuva pogled (oci od harama) i spolni organ (od bluda). A onaj ko ne bude u moguznosti neka posti jer mu je on zaztita*.(49)*

Alejhis-selam je kritikovao ashabe koji su htjeli da napuste brak i odaberu celibat kako bi se posvetili ibadetu. Prenosi se od S'ada ibn Ebi Vekkasa (r.a.) da je rekao: "Allahov Poslanik (s.a.v.s) odvratio je Osmana ibn Maz'una od celibata, a da mu je to dopustio i mi bismo se kastrirali." (50)

Celibat je odvajanje od zena i napuztanje braka radi ibadeta. Njegove rijeci: "Odvratio ga je od celibata" znace: da mu ga je zabranio. Dok rijeci: "Mi bismo se kastrirali" znace: "Da mu je dozvolio odvajanje od zena, mi bismo se kastrirali kako bismo umanjili strast prema zenama i tako primjenjivali celibat."

Enes ibn Malik (r.a.) prenosi da je grupa ashaba pitala Poslanikove (s.a.v.s.) zene o njegovom postupanju, u drugom predanju: o njegovom ibadetu, pa je onda neko od njih rekao: "Nezu se zeniti", a drugi je rekao: "Nezu jesti meso" a neko je rekao: "Nezu spavati na svom lezaju" pa je Poslanik (s.a.v.s.) zahvalio Allahu i rekao:
Sta je ljudima, govore to i to ? Ali ja klanjam i spavam, postim i mrsim se i zenim se. Ko odstupi od moga, sunneta nije moj (ne pripada meni) *(51)*

Enes (r.a.) kaze: Allahov je Poslanik (s.a.v.s.) naredjivao zenidbu, a zestoko je zabranjivao celibat. Govorio je:

Zenite se s zenama koje su vam drage i koje su vam rotkinje jer ja zu se, na Sudnjem danu, pred ostalim vjerovjesnicima ponositi vazom brojnozzu. (52)

Poslanik (s.a.v.s.) podsticao je svoje ashabe na zenidbu makar oni bili i siromazni. U *Musnedu* imama Ahmeda i u Tirmizinom *Sunenu* nalazi se hadis od Enesa (r.a.) u kojem stoji da je Allahov Poslanik (s.a.v.s.) rekao jednom svom ashabu:

Jesi li se ozenio?
"Ne, Allahov Poslanice, niti imam nezto cime bi se ozenio."
Zar ne znaz Kul huvallabu ehad?
"Znam."
"To je trezina Kur'ana."
Zar ne znaz Iza dzae nasrullahi vel-feth?
"Znam."
"To je cetvrtina Kur'ana."
Zar ne znaz Iza zulziletil-erdu ?
"Znam."
"To je cetvrtina Kur'ana."
Zatim je rekao Alejhis-selam: *Ozeni se, ozeni se.*

Od Enesa se takodjer prenosi da je Vjerovjesnik (s.a.v.s.) rekao:

Ko se ozeni, upotpunio je pola vjere, a neka se boji Allaba u polovici koja je ostala.(53)

Vjerovjsnik (s.a.v.s.) je covjekov odnos s svojom zenom i zadovoljavanje strasti s njom svrstao u ibadet, za kojeg ze covjek imati nagradu. Ebu Zerr (r.a.) prenosi da su neki ljudi rekli: "O Allahov Poslanice, imuzni ljudi odnesoze (Allahove) nagrade, klanjaju kao i mi, poste kao i mi, i pored toga od vizka svoga imetka udjeljuju sadaku."

On im tada rece:

Zar Allah nije i vama omoguzio da sadaku dijelite? Svaki tesbih (rijeci subhanallah) je sadaka, svaki tekbirje sadaka, svako 'elhamdu lilahi' je sadaka, svaki izgovoren zehadet je sadaka, naredjivanje dobra je sadaka i sprecavanje zla je sadaka, pa cak i bracni odnos je sadaka.

Oni tada rekoze: "Allahov Poslanice, zar i za zadovoljavanje svoje strasti covjek ima nagradu?"

On rece: *St a mislite kada bi tu svoju strast zadovoljio na nedozvoljen nacin, bi li zasluzio kaznu? Isto tako, ako to uradi na dozvoljen nacin, zasluzuje nagradu. (54)*

Skrbniztvo muza nad svojom zenom ubraja se u najvrednija skrbniztva, po islamu. Ebu Hurejre (r.a.) kaze da je Allahov Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

Novac koji potroziz na Allahovom putu, novac koji potroziz za roba, tj. pomognez robu da se iskupi i stekne slobodu, i novac koji podijeliz siromasima i novac koji potroziz za svoju porodicu najveza je nagrada za, onaj novac koji si potrozio za svoju porodicu. (54)

Alejhis-selam je rekao S'adu ibn Ebi Vekasu (r.a.):

Za sve zto *udijeliz zelezi time Allahovo zadovoljstvo bit zez nagradjen, cak i za ono zto staviz u usta svoje zene. (56)*

47 Hadis biljezi Et-Tirmizi i kaze da je dobar.
48 Ibid.
49 Hadis biljezi Muslim.
50 Hadis biljezi Muslim.

51 Hadis biljezi Muslim.

52 Hadis biljezi Ahmed u svome *Musnedu*
53 Hadis biljezi Et-Taberani u *El-Evsatu.* U njegovom senedu su dva slaba prenosioca.
54 Hadis biljezi Muslim.
55 Hadis biljezi Muslim.
56 Hadis biljezi Muslim

Stav zerijatskih pravnika o braku

Pravni status braka, kod islamskih pravnika, razlikuje se shodno promjeni stanja i situacije covjeka. Brak ze biti obavezan *(vadzib)* kada se pojavi zudnja, tj. prilikom pojave velike zelje za upraznjavanjem strasti, tako da se covjek plazi cinjenja harama (bluda) ako se ne ozeni. Isto tako, ako se ne moze suzdrzati od zabranjenog pogleda ili samozadovoljavanja (onanisanja) i tada je brak obavezan, makar i ne postojala bojazan da ze pociniti blud.

Ako je siguran da ze pociniti blud ukoliko se ne ozeni, tada ze mu brak biti obligatna duznost *(farz)* ako posjeduje mehr i moze izdrzavati zenu, jer djelo koje jedino sprecava cinjenje harama postaje farz. Obavezan je (vadzib mu je) pozajmiti novac ako nema mehra a plazi se cinjenja harama, a Uzvizeni ze mu Allah pomozi da ga vrati. Alejhis-selam je rekao:

Trojica zasluzuju Allahovu pomoz: borac na Allahovom putu, rob koji zeli kupiti svoju slobodu od svoga vlasnika i onaj koji se zeni iz zelje da zivi cednim zivotom} (57)

Brak je potvrdjeni sunnet u uobicajenoj (normalnoj) situaciji, ugledajuzi se na Vjerovjesnika (s.a.v.s.).

Brak je vrlo pokuden (mekruh tahrimi) osobi koja strahuje da ze u njemu ciniti nasilje i nepravdu. Ako dodje u koliziju strah da ze pociniti nemoral i strah da ze ciniti nasilje ako se ozeni, u tom se slucaju neze zeniti, jer je nasilje grijeh prema robovima (ljudima), a zabrana bluda je pravo Uzvizenog Allaha. Kod ovakve kolizije pravo je covjeka prece od Allahovog prava jer je covjek slab, a Uzvizeni neovisan.

Ako bude siguran da ze ciniti nasilje i nepravdu ukoliko se ozeni, brak mu je haram, jer je brak propisan radi cuvanja cednosti i stjecanja sevapa, a nepravdom se cine harami i grijesi i stoga se gubi korist usljed prevage ztete. (58)

Brak je u uobicajenim (normalnim) situacijama bolji od obavljanja nafila. Imam je Ahmed rekao: "Osamostaljivanje ni

u kom slucaju nije od islama, pa ko poziva nezenstvu (celibatu) ne poziva u islam". (59)

Dobri prethodnici prezirali su nezenstvo i podsticali su neozenjene na brak. Ibrahim ibn Mejsera rekao je Tavusu: "Ili zez se ozeniti ili zu ti rezi ono zto je rekao Omer Ebu Ez-Zevaidu: 'Od braka te sprecava samo nemoz ili grijezenje.'" (60)

Ibn Abas rekao je Se'idu ibn Zubejru: "zeni se, jer najbolji iz ovog ummeta imao je najvize zena." (61)

Neki islamski pravnici smatraju da je posvezivanje ibadetu bolje od zenidbe i trozenja vremena na brigu o zeni i djeci. Sljedbenici ovog mizljenja za dokaz uzimaju Allahovu pohvalu Jahjau (a.s.) u rijecima Uzvizenog:

I dok se on u hramu stojezi molio, melekiga zovnuze: "Allah ti javlja radosnu vijest: rodit ze ti se Jahja, koji ze u Allahovu knjigu vjerovati, i koji ze prvak biti, i cedan, i vjerovjesnik, potomak onih dobrih." (62)

Rijec el-hasur (cedan) znaci onaj koji se suzdrzava od odnosa sa zenama, pa kazu da je brak bolji, onda ne bi takav covjek bio pohvaljen zbog njegovog izostavljanja. Medjutim, prvo mizljenje je ispravnije i brojni su dokazi iz Kur'ana i Hadisa koji to potvrdjuju. Mi smo neke spomenuli, a ono zto se navodi u zasnom Kur'anu o Jahjai (a.s.) jeste njegov zakon a naz Serijat razlikuje se od njegovog zakona. (63)

57 Hadis biljeze Et-Tirmizi, En-Nesai i Ibn Madze.
58 Vidi: Reddul-muhtar 'ale'd-Durril-muhtar.
59 Ez-Serhul-kebir.
60 Ez-Serhul-kebir
61 Ibid. Ovdje se misli na Poslanika (s.a.v.s.) (primj. prev.).
62 Alu Imran, 39.
63 Vidi: Ez-Serhul-kebir.

Samozadovoljavanje rukom (onanisanje)

Ovdje moramo pojasniti vjerskopravni tretman onanisanja, samozadovoljavanja rukom, koje je razireno medu mnogim mladizima danaznjeg vremena. Islamski pravnici smatraju da je ono zabranjeno i da nije dozvoljeno. Svoje mizljenje temelje na rijecima Uzvizenog:

I oni koji stidna mjesta svoja budu cuvali i zivjeli jedino sa zenama svojim ili sa onima koje su u vlasniztvu njihovu, doista, prijekor ne zasluzuju a oni koji traze izvan toga, oni u grijeh padaju. (64)

Ovi ajeti ukazuju daje dozvoljeno nasladjivanje (spolno opzenje) samo sa suprugom u zerijatski valjanom braku.

Ipak su rekli da ako strahuje da ze pociniti blud, pa alternativno pribjegne ovome, onda se nadati da nema grijeha. U *Fethul-kadiru* stoji: "Ako ga nadvlada strast pa da bi je smirio, uradi to (onanisanje), nadati se da neze biti kaznjen." U *Es-Siradzu* takodjer stoji: "Ako time zeli smirivanje nekontrolisane strasti koja mu zaokuplja misli, a bude momak, bez zene, ili je ima, ali iz opravdanih razloga ne moze dozi do nje, rekao je Ebu Lejs (za takvog): 'Nadam se da nema grijeha, ali ako to radi da bi izazvao strast, onda je grijezan.'" (65)

Mora se znati, da ako to ucini postac, njegov ze post biti pokvaren ukoliko dodje do polucije, i duzan je napostiti taj dan. (66)

64 El-Me'aridz, 29-31.
65 Vidi: Reddul-muhtar 'ale'd-Durril-muhtar.
66 Vidi: Ahkamus-sijam od ovog autora.

Nema ogranicavanja poroda u Islamu

Postalo nam je jasno kroz govor o braku u Kur'anu, sunnetu i kod islamskih pravnika da je islam propisao brak radi opstanka covjeka i njegovog razmnozavanja na ovoj Zemlji, nakon zto ga je Uzvizeni Allah postavio za Svoga namjesnika na njoj da je ispuni ibadetom, pokornozzu i sprovodenjem Serijata na njoj. Uzvizeni Allah, prije nego zto je stvoren covjek, znao je broj onih koji ze biti stvoreni i zivjeti na ovoj Zemlji. Rekao je Silni i Mudri:

On ih je sve zapamtio i tazno izbrojio, i svi ze Mu na Sudnjem danu dozi pojedinacno*. (67)*

Sudnji dan neze nastupiti dok se ne upotpuni broj i prozivi na ovoj Zemlji onoliko (ljudi) koliko je Uzvizeni Allah odredio shodnoSvome znanju i volji. Uzvizeni je takodjer, odredio na Zemlji hranu i opskrbu dovoljnu za sve one koji ze, shodno Njegovom znanju i volji, biti stvoreni na ovoj Zemlji i zivjeti na njoj. Ucinio je to kada je stvorio Zemlju iz nicega, a to je bilo mnogo godina prije stvaranja covjeka. Na to ukazuju rijeci Uzvizenog:

Reci: "Zar, zaista, nezete da vjerujete u Onoga Koji je u dva vremenska razdoblja Zemlju stvorio - i joz Mu druge ravnim smatrate? To je Gospodar svjetova! On je nepomicna brda po njoj stvorio i blagoslovljenom je ucinio i proizvode njezine na njoj odredio, sve to u cetiri vremenska razdoblja, ovo je objaznjenje za one koji pitaju. (68)

Ibn Kesir, Allah mu se smilovao, komentarizuzi ovaj ajet, a kod rijeci Uzvizenog kaze: "Odredio je opskrbu (hranu), koja je potrebna njenim stanovnicima, i prostor na kojem ze sijati i privredjivati..."

Komentirajuzi rijeci Uzvizenog ***...proizvode njezine na njoj odredio*** Ibn Zejd kaze: "Kome treba opskrba ili nezto drugo, Uzvizeni mu je Allah odredio ono zto mu je potrebno."

Ibn Kesir, Allah mu se smilovao, navodezi ove Ibn Zejdove rijeci, kaze: "Ovo tumacenje slici rijecima Uzvizenog:

I daje vam od svega onoga zto od Njega iztete*. (69)*

U vezi s znacenjem ovih rijeci navodi se: "Osigurao vam je sve zto vam je potrebno u svim situacijama, ono zto od Njega trazite svojim stanjem ili svojim rijecima."
(70)

Uzvizeni je Allah na Zemlji osigurao sve zto je potrebno ljudima u njihovom zivotu, bez obzira koliki bio njihov broj. On je Sveznajuzi, Mudri, o svemu Obavijezteni i Svemoguzi. Ogranicavanje poroda zbog nedostatka hrane i opskrbe kosi se s jasnim, konkretnim kur'anskim tekstom i suprotstavlja mu se. Mnoga savremena naucna istrazivanja pokazuju da na Zemlji ima dosta neiskoriztenih resursa, koji su dovoljni za sve ljude, bez obzira koliko ih bilo, ako bi ih ljudi bolje (pravednije) eksploatisali i koristili. No, danas je prisutan problem neiskoriztenosti Zemljinih resursa od strane nekih ljudi kao i njihov nemar, te pretjerivanje i rasipanje drugih i njihovo trozenje mnogih dobara u luksuz, raskoz i beskorisne zabave, cime se rasipaju mnoga dobra i tako bivaju uskrazena mnogim siromaznim narodima. Isto tako borbena i ratna sredstva troze dosta zemaljske energije, njenih dobara i resursa, zto je opzepoznato i ocigledno u civilizaciji savremenog covjeka. Sve to prouzrokuje glad i dovodi do smrti velikog broja siromaznih jer se snazni despotski ponazaju na Zemlji i kradu njihove resurse i hranu i rasipaju ih na svoj raskoz i luksuz ili za inoviranje i proizvodnju novog oruzja i ratnih sredstava.

Nema ogranicavanja potomstva u islamu, ali ima rasprava o sprecavanju zaceza. Dozvoljeno je da sprecavanju zaceza pribjegnu neke osobe, uz zerijatski opravdane isprike, da bi nadvladali neka vanredna stanja kroz koja prolaze (koja im se dese). Medjutim, nije dozvoljeno da to postane planirana zajednicka politika koja vodi ogranicavanju potomstva u druztvu.

Muz, u islamu, ima pravo primjeniti azl (snozaj van vagine) kako bi sprijecio dolazak sperme u zeninu maternicu, uz njenu

dozvolu (pristanak). zena, takodjer, kao zto navode islamski pravnici, ima pravo, uz dopuztenje (pristanak) muza zatvoriti ulaz svoje maternice kako bi sprijecila dolazak muzeve sperme u nju, i u tome oni nemaju grijeha. Na to ukazuje odgovor Allahovog Poslanika (s.a.v.s.) kada su ga neki ashabi upitali o tome:

Nemate grijeha ako to radite. Svako bize koje je Allah odredio (propisao) da bude (stvoreno) do Sudnjega dana ono ze biti. (71)

Islamski pravnici navode da covjekova obaveza da trazi saglasnost (dozvolu) supruge za ovo spada ukoliko se plazi da ze mu dijete biti neodgojeno (porocno), zbog pokvarenosti vremena, ili mu je supruga lozeg morala pa se zeli sa njom razvesti a plazi se da ze ona zatrudnjeti. (72)

Dozvoljeno je, ako postoji opravdana isprika, izvrziti abortus prije udahnuza duze u zametak (embrij). U opravdane isprike spada strah zene koja doji dijete da ze njeno mlijeko prestati (presuziti) zbog nove trudnoze ili ako je bolesna pa se boji da ze joj trudnoza povezati bolest ili je izloziti opasnosti. U ovakvim situacijama dozvoljeno je nasilno prekinuti trudnozu (izvrziti abortus) prije isteka cetiri mjeseca od njenog pocetka, tj. prije nego zto se udahne duza u zametak. Poslije toga (isteka cetiri mjeseca od zaceza) ni u kom slucaju nije dozvoljen abortus jer je nastalo novo ljudsko bize cija se prava moraju ztititi i nije ga dozvoljeno ubiti.

67 Merjem, 34-35.
68 Fussilet, 9-10.
69 Ibrahim, 34.
70 Vidi: Muhtesaru tefsiri Ibn Kesir.
71 Hadis biljezi Muslim.
72 Vidi: Reddul-muhtar 'ale'd-Durril-muhtar.

Ulazak u brak -= 1 =-

Zaruka

Uzvizeni Allah spominje zaruku *{el-hitbu)* u zasnom Kur'anu, rijecima:

I nije vam grehota ako tim zenama na znanje date da zete ih zaprositi ili ako to u duzama svojim krijete. *(73)*

Zaruka prethodi bracnom ugovoru. Ona nema odredjeno vrijeme. Njome muzkarac bira zenu koja ze mu postati supruga.

Uspjezan brak zavisi od muzkarcevog dobrog izbora buduze supruge i zeninog prihvatanja braka sa muzkarcem koji joj odgovara.

Vezina bracnih problema koji se dezavaju kod supruznika rezultat su lozeg izbora. Izbor ze biti dobar ako se uzmu u obzir sljedeze stvari koje zemo detaljnije razmatrati.

<u>1 - zena vjernica (vjeri odana)</u>

Muzkarac treba odabrati moralnu i vjeri odanu zenu jer je njena vjera podstice da bude pokorna svome muzu, i radi sve da on bude sretan i zadovoljan, zto zemo vidjeti prilikom govora o pravima bracnih drugova. Njena je vjera, takodjer, podstice da cuva svoju cast, pa neze pred muzkarcima pokazivati svoje ukrase (ljepotu), nego ze stati kod granica koje joj je Uzvizeni Allah odredio (zacrtao) Svojim plemenitim rijecima:

A reci vjernicama neka obore poglede svoje i neka vode brigu o stidnim mjestima svojim; i neka ne dozvole da se od ukrasa njihovih vidi izta osim onoga zto je ionako spoljaznje, i neka vela svoja spuste na grudi svoje; neka ukrase svoje ne pokazuju drugima, to mogu samo muzevima svojim, ili ocevima svojim, ili ocevima muzeva svojih, ili sinovima svojim, ili sinovima muzeva svojih, ili brazi svojoj, ili sinovima braze svoje, ili sinovima sestara svojih, ili prijateljicama svojim, ili robinjama svojim, ili muzkarcima kojima nisu potrebne zene, ili djeci koja joz ne znaju koja su stidna mjesta zena; i neka ne udaraju nogama svojim da bi se cuo zveket nakita njihova koji

pokrivaju. I svi se Allahu pokajte, o vjernici, da biste postigli ono zto zelite. *(74)*

Muslimanka koja je vjeri odana slijedit ze majke vjernika, neka je Allahovo zadovoljstvo na sve njih, koje je Allah poducio najljepzem odgoju kako bi bile dostojne Vjerovjesnika (s.a.v.s.). Uzvizeni im je Allah rekao:

O zene Vjerovjesnikove, ako bi koja od vas ocit grijeh ucinila, kazna bi joj udvostrucena bila, a to je Allahu lahko; a onoj koja se bude Allahu i Poslaniku Njegovu pokoravala i dobra djela cinila - dat zemo nagradu dvostruku i pripremit zemo joj opskrbu plemenitu. Ozene Vjerovjesnikove, vi niste kao druge zene! Ako se Allaha bojite, na sebe paznju govorom ne skrezite, pa da u napast dodje onaj cije je srce bolesno, i neusiljeno govorite! U kuzama svojim boravite i ljepotu svoju, kao u davno pagansko doba, ne pokazujte, i molitvu obavljajte i zekat dajite, i Allaha i Poslanika Njegova sluzajte! Allah zeli da od vas, o porodico Poslanikova, grijehe odstrani i da vas potpuno ocisti. *(75)*

Allahov Poslanik (s.a.v.s.), savjetuje onoga ko zeli brak da trazi zenu odanu vjeri. Ebu Hurejra (r.a.) kaze: Rekao je Allahov Poslanik (s.a.v.s.):

zenu udaju cetiri stvari: njen imetak, porijeklo, ljepota i vjera. Uzmi onu koja je vjeri odana... (76)

Hadis podstice na brak sa zenom odanoj vjeri.

2 - Lijepa zena

Vjerenik (muzkarac) treba izabrati lijepu zenu jer ze se uz nju bolje smiriti, svoj pogled sacuvati i vize je voljeti. Otuda je islam propisao (dozvolio) vjereniku da vidi vjerenicu (zarucnicu) prije braka, kao zto zemo vidjeti.

Jedna od osobina dobre supruge (zene) jeste i ta da bude lijepa, da se njen muz obraduje kada je vidi. Ovo se spominje u hadisu kojeg prenosi Ebu Hurejra (r.a.):

Receno je: "O Allahov Poslanice, koja je zena najbolja?" On rece: *Ona koja ga obraduje kada je pogleda, i koja ga posluza kada joj naredi, i ne suprotstavlja mu se, onim zto on ne voli, u svome moralu, niti u njegovoj imovini. (77)*

U hadisu od Dzabira ibn Abdullaha prenosi se da je rekao: "Kada sam se ozenio, upitao me je Allahov Poslanik (s.a.v.s.):

Jesi li se ozenio ?

"Da."

"Da."
Djevicu ili hudovicu (78)?

"Hudovicu."

Zazto nije djevica, pa da je zabavljaz i da ona tebe zabavlja ?

Muslim u svojoj verziji joz dodaje:

Nasmijavaz je i ona tebe nasmijava. (79)

Djevica, obicno bude ljepza od hudovice *(es-sejjib)* i vize voli svoga muza i cvrzze se veze za njega jer ona nije upoznala (imala kontakte) nijednog drugog muzkarca prije njega.

Sve ovo ukazuje nam na realnost islama i njegovo nastojanje da ojaca ljubav i paznju medu bracnim drugovima i nema sumnje da je zenina ljepota jedan od razloga jacanja ljubavi i paznje medu njima.

3 - Rotkinja

Vjerenik (muzkarac) treba izabrati zenu rotkinju, tj. onu koja je sposobna radjati djecu. Sterilna je zena ona koja ne rada, a sterilitet zene jeste nedostatak (mahana) kod nje. To se vidi iz rijeci Uzvizenog, kada govori o zeni Allahovog vjerovjesnika Zekerijaa (a.s.). Ona je bila sterilna pa je Slavljeni Allah Svojom mozi to od nje uklonio nakon dove Zekerijaa (a.s.). Uzvizeni je rekao:

I Zekerijau se, kada zamoli Gospodara svoga: "Gospodaru moj, ne ostavljaj me sama, a Tisi jedini vjecan" - odazvasmo i, izlijecivzi mu zenu, Jahjaa mu poklonismo. Oni su se trudili da zto vize dobra ucine i molili su Nam se u nadi i strahu, i bili su prema Nama ponizni. (80)

Razmisli o rijecima Uzvizenog: ***...izlijecivzi mu zenu...*** i vidjet zez da dobrota zene i njen kvalitet gledaju se i kroz njenu sposobnost (spremnost) da rada djecu, uz Allahovu pomoz, a ne da bude sterilna i nerotkinja. Otuda je Vjerovjesnik (s.a.v.s.) podsticao na zenidbu s zenom rotkinjom. Me'akil ibn Jesar (r.a.) kaze: "Dozao je covjek Allahovom Poslaniku i rekao: 'Nazao sam uglednu i lijepu zenu, ali ona ne moze roditi, pa hozu li se njome ozeniti?' *Ne* - odgovori on. Zatim mu je ponovo dozao i onda mu je rekao:

Zenite se sa zenama koje su vam drage i koje su rotkinje, jer ja zu se pred ostalim narodima ponositi vazom brojnozzu."(81)

Od Enesa (r.a.) prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik (s.a.v.s.) naredjivao je zenidbu, a zestoko zabranjivao celibat (nezenstvo) i govorio je:

zenite se zenama koje su vam drage i koje su rotkinje, jer ja zu se na Sudnjem danu pred vjerovjesnicima ponositi vazom brojnozzu." (82)

Ovi casni hadisi ukazuju na svrhu braka a to je povezanje potomstva i odrzavanje ljudskog roda na Zemlji, dok Allah ne naslijedi Zemlju i one koji su na njoj. Sklapanje braka sa zenom koja ne rada, anulira ovaj cilj (svrhu) i svodi bracne odnose samo na zadovoljavanje strasti i nagona. Vjerenik to moze otkriti, kod zene koju zeli vjeriti, pomozu ranijeg njenog iskustva; ako se udavala pa nije imala djece od prvog muza ili je bila izlozena nekoj bolesti ili nesrezi pa je to prouzrokovalo njen sterilitet, ili je njen sterilitet otkriven pomozu ljekarskih pregleda i laboratorijskih nalaza.

Ulazak u brak -= 2 =-

Obavljanje ljekarskih pretraga i laboratorijskih analiza za vjerenike

Ovo nas vodi u istrazivanje na temu ljekarskih pregleda vjerenika i vjerenice prije sklapanja braka da bi se provjerilo njihovo zdravstveno stanje i spremnost za brak. Neka zakonodavstva u savremenom svijetu ovo traze i mi zelimo saznati stav Serijata prema tom pitanju.

Ne poznajem zerijatsko opravdanje za ljekarski pregled vjerenika ako su oni dobrog zdravstvenog stanja i na njima se ne primjete tragovi bilo kakve bolesti. zovjek je u osnovi zdrav, a bolest je privremeno (vanredno) stanje. Otuda su islamski pravnici za vodu rekli da je u osnovi cista i ne smatra se necistom sve dok se u njoj ne primjete tragovi necistoze. Neko moze rezi da bolest moze biti skrivena, nevidljiva. Odgovaramo da je to pretpostavka a na pretpostavci se ne moze graditi stav. Osim toga, ono zto je sigurno ne moze se porezi sumnjom. Na ova dva zerijatska pravila vezu se mnoga fikhska pitanja a, izmedju ostalih, i ovo koje mi sada razmatramo. Smatram da nije dozvoljeno da doktor otkriva i pregleda vjerenicu i vjerenika i gleda kod njih ono zto mu nije dozvoljeno vidjeti.

Ali smatram da nema zerijatske zapreke (zabrane) koja sprecava obavljanje laboratorijskih analiza krvi vjerenika i vjerenice kako bi se saznao stepen podudarnosti njihovih krvnih grupa. Ja cak smatram da je to zerijatski pozeljno (mustehab) jer nam to otkriva postojanje predispozicija za radjanje i njihovu spremnost za to. Radjanje djece je pozeljna stvar koju trazi Serijat, pa sve ono zto doprinosi realizaciji toga potrebno je. Jedno od opzih zerijatskih pravila jeste i ovo: "Pravni poslovi prosudjuju se prema namjerama (subjekata)" *(El-Umuru bi mekasidiha).* Kod laboratorijskih analiza nema nikakve zerijatske zapreke kao zto je otkrivanje stidnih mjesta i njihovo pokazivanje. Ovo je moje mizljenje o ovom pitanju, a ostaje otvoreno da o njemu kazu svoje mizljenje muslimani, strucnjaci, a Uzvizeni Allah najbolje zna.

Ulazak u brak -= 3 =-

zestita porodica

Pozeljno je da vjerenik izabere svoju vjerenicu iz cestite porodice, ciji su clanovi poznati po dobrom moralu i lijepim osobinama kako bi djeca naslijedila neke ili sve te osobine. Nauka i praksa (iskustvo) dokazali su da se mnoga svojstva oceva i majki nasljedno prenose na djecu. Neki hadisi ukazuju na to. Aiza (r.a.) kaze daje Allahov Poslanik (s.a.v.s.), rekao:

Birajte (za) svoj porod i zenite sebi slicne (dostojne) i udajite se za takve. (83)

U drugom predanju stoji:

Birajte (za) svoj porod jer zene radjaju (djecu) slicnu svojoj brazi. (84)

Ovo potvrdjuje i autenticni hadis od Ebu Hurejre (r.a.) koji kaze: "Dozao je covjek iz Benu Fezare kod Vjerovjesnika (s.a.v.s.) i rekao: 'Moja je zena rodila crno dijete.' Poslanik (s.a.v.s.) upitao ga je:

Imaz li ti deva ?

"Da."

Koje su boje ?

"Crvene."

Ima li medu njima smedjih?

"Da."

Odakle je to dozlo ?

"Mozda je naslijedila (povukla) od predaka."

/ on je mozda naslijedio od predaka. (85))

Enes (r.a.) prenosi daje Vjerovjesnik (s.a.v.s.) rekao:

Doista zenino (sestrino) dijete pripada (i) njenom narodu. (86)

A jedna poslovica kaze: "zena gotovo da radja svoga brata."

Arapi su u pagansko doba *{dzahilijjetu)* prihvatali rijeci kaifa (fiziognomista), a to je covjek koji zapaza osobine i tragove i na osnovu njih prepoznaje ljude, pa ako se razidju oko porijekla nekog djeteta, onda ga pripizu onome u ciju korist kaif presudi.

Mizljenja islamskih pravnika u vezi s pitanjem prihvatanja njegovih rijeci (odluke) podijeljena su. Ebu Hanife, njegova dva ucenika, Es-Sevri i Ishak, ne prihvataju takva mizljenja, dok ih Safija i vezina ucenjaka prihvataju. Autenticni hadis koga prenosi Aiza (r.a.) podupire mizljenje Safije i vezine islamskih ucenjaka. Aiza (r.a.) kaze: "Allahov je Poslanik (s.a.v.s.), jednoga dana kod mene uzao radostan i rekao:

O Aiza, *zar nisi vidjela da je Mudzezzez el-Mudlidzi uzao kod mene i vidio Usamu i Zejda, na kojima je bila kadifa kojom su prekrili svoje glave, a noge su im virile (bile otkrivene), pa je on rekao: "Doista, ove su noge jedne od drugih." (87)*

Usama ibn Zejd bio je crn a otac mu je bio bijel, pa kada je ovaj kaif (fiziognomist) presudio da Usama pripada Zejdu, iako im se boja koze razlikuje, Vjerovjesnik (s.a.v.s.) obradovao se jer je time odagnata sumnja u Usamino porijeklo.

U hadisu se spominju muz i zena koji su se uzajamno prokleli (88) pred Allahovim Poslanikom (s.a.v.s.). O djetetu u majcinoj utrobi, koga se njen muz odrekao, Allahov Poslanik (s.a.v.s.), rekao je:
Ako rodi ridokoso, usko u bokovima, plezato, ispupcene zadnjice i mrzavih nogu, ono je Hilalovo (zeninog muza) a ako rodi smedje, kratko, krupno (stasito), debelih nogu i guzato (debelihguzova), onda je ono onoga za koga je optuzena. (89)

Ovi hadisi ukazuju da se osobine nasljeduju (prenose) od muzkih i zenskih predaka na potomke.

Islamski pravnici kazu: "Odabrat ze uglednu kako bi njeno dijete bilo velikoduzno (plemenito) jer ze mozda liciti na njenu porodicu."

Govorilo se: "Ako zeliz da se zeniz nekom djevojkom gledaj u njenog oca i njenog brata." (90

Ulazak u brak -= 4 =-

Da ne bude bliza familija

Bolje je da zena bude u zto daljem rodu sa svojim muzem jer zena koja je daleko po rodu vize rada i ima zdraviju i cvrzzu djecu. Zato je receno: "Zenite se zto dalje kako vam djeca ne bi bila slabazna." Nekada dodje do bracnih nesporazuma koji mogu dovesti i do razvoda braka, pa kada dodje do razvoda braka sa zenom koja je od blizeg roda, to prouzrokuje prekidanje rodbinskih veza koje nam je Allah naredio da pazimo i cuvamo.

73 El-Bekara, 235
74 En-Nur, 31.
75 El-Ahzab, 30-33.
76 Muttefekun alejhi.
77 Hadis biljeze Ahmed i En-Nesai.
78 Upotrijebljen je izraz es-sejjib, a to je zena koja je bila u braku pa joj je muz umro ili se razveo od nje. (primj. rev.)
79 Muttefekun alejhi.
80 El-Enbija, 89-90.
81 Hadis biljeze Ebu Davud i En-Nesai.
82 Hadis biljezi Ahmed. Svi prenosioci ovog hadisa citirani su kod Buharije osim Hafsa ibn Omera, kao zto se navodi
83 Hadis biljeze Ibn Madze, El-Hakim i El-Bejheki.
84 Hadis biljezi Ibn Adijj.
85 Hadis biljezi Muslim.
86 Ibid.
87 Muttefkun alejhi, a verzija je Muslimova.
88 Muz je optuzio zenu za preljubu, ali s obzirom da nije imao cetiri svjedoka, pristupilo se zaklinjanju i prizivanju Bozijeg prokletstva na onoga ko laze od njih dvoje. Samim tim cinom

oni se razvode i covjek se odrice njenog buduzeg djeteta. Ovaj se cin zove Han (proklinjanje), (primj. prev.)
89 Muttetekun alejhi.
90 Ez-Serhul-kebir.

Ulazak u brak -= 5 =-

Izbor (biranje) vjerenika

Kao zto muzkarac treba izabrati zenu koju ze vjeriti, isto tako staratelji zene trebaju izabrati cestitog mladiza i udati zenu samo za odgovarajuzeg muzkarca (samo za muzkarca koji joj odgovara) i koji se odlikuje sljedezim osobinama:

1 - Vjera

Vjerenik se treba odlikovati vjerom i moralom. To su najvaznije osobine dobrog muza. Ako se covjek boji Allaha i strahuje od Njega, to ga sprecava da cini nepravdu (nasilje) zeni i podstice ga na lijep odnos prema njoj i garantuje joj sva njena, Serijatom propisana, prava. Otuda je Poslanik (s.a.v.s.) naredio da se djevojke udaju za one koji imaju vjeru i moral, pa makar bili i siromazani. Poslanik (s.a.v.s.) rekao je:

Ako od vas zaprosi (kzerku ili sestru itd.) onaj cijom ste vjerom i moralom zadovoljni, ozenite ga. Ako to ne budete radili, nastupit te smutnja na Zemlji i veliki nered. (91)

Istinu je rekao Allahov Poslanik (s.a.v.s.). Ako mladiza odanog vjeri ne budu ozenili, nego ga, zbog njegovog siromaztva, odbiju, onda ze on, mozda (vjerski) oslabiti jer privlacne i izazovne stvari koje vode haram u su svuda oko njega i one ga dovode u iskuzenje. Isto tako, ako djevojka bude udata za muzkarca koji nema vjere niti morala, ili bude ostala bez muza, cekajuzi bogatog vjerenika, to ze je pokvariti, a mozda, i potaknuti na cinjenje lozih postupaka i razvratnih djela.

Roditelj koji udaje svoju kzerku za muzkarca koji nema vjeru niti morala iznevjerio je Allahovo povjerenje koje mu je On povjerio i za koje ze biti pitan. Uzvizeni kaze:

***O vjernici, Allaba i Poslanika ne varajte i svjesno medjusobno povjerenje ne proigravajte**. (92)*

Uzvizeni ze ga Allah pitati o njegovom nemaru u pogledu ovog povjerenja. A koji je nemar vezi od prepuztanja svoga djeteta u ruke covjeku, velikom grjezniku, koji se ne boji Allaha, i zar ima veze pronevjere od povjeravanja (predavanja) svoje casti covjeku koji ne strahuje od Allaha. Ovakav roditelj zadaje velike nevolje svojoj kzerci. On cak prouzrokuje nesrezu kod svoje kzerke za citav njen zivot, a ta se nesreza moze protegnuti i na buduzem svijetu ako ona bude iskuzana u svojoj vjeri i bude primila (padne pod utjecaj) moralne osobine svoga muza. Ovakav otac spada u grupu onih o kojima je Uzvizeni Allah rekao:

***A one koji vjernike i vjernice vrijedjaju, a oni to ne zasluzuju, tovare na sebe klevetu i pravi grijeh**. (93)*

Takodjer, se ubraja medu one koji vole da se zire bestidne glasine o muslimanskom druztvu (zajednici), pa se na njega primjenjuju i rijeci Uzvizenog:

One koji vole da se o vjernicima zire bestidne glasine ceka tezka kazna na ovom i na onom svijetu; Allah sve zna, a vi ne znate. (94)

Vjera se covjeka, u vezini slucajeva, moze procijeniti gledanjem (posmatranjem) njegovih vrznjaka i prijatelja jer "s kim si, takav si". Ako covjekovi prijatelji budu dobri vjernici i plemenitog morala, onda i on mora biti kao oni, a ciji prijatelji budu nemoralni, loze reputacije, slabe vjere i daleko od Pravog puta, pa onda i njihov prijatelj mora biti isti takav. U zasnom Kur'anu imamo ajet koji najjasnije ukazuje na to. Uzvizeni je rekao:

Na Dan kada nevjernik prste svoje bude grizao govorezi: "Kamo sreze da sam se uz Poslanika Pravog puta drzao, kamo sreze, tezko meni, da toga i toga za prijatelja nisam uzeo. On me je od Kur'ana odvratio nakon zto mi je priopzen bio!", a zejtan covjeka uvijek ostavlja na cjedilu. (95)

Ovi ajeti ukazuju na utjecaj prijatelja na covjeka. Stavize, prijatelji mogu utjecati na covjekovu vjeru ili ga potpuno udaljiti od nje pa da na Sudnjem danu bude vjeciti stanovnik Dzehennema. Najbolji primjer dobrog i lozeg prijatelja navodi nam Vjerovjesnik (s.a.v.s.) u hadisu:

Primjer dobrog i lozeg prijatelja jeste kao primjer nosaca mirisa i kovaca. Nosac mirisa ili ze ti ga dati (namirisat ze te), ili zez od njega kupiti, ili zez osjetiti od njega ugodan miris, a kovac ze ti ili zapaliti odjezu ili zez osjetiti gadan (neugodan) miris. (96)

Gledanje porodice vjerenika i sredine u kojoj je odrastao pokazat ze, svakako, suztinu njegove vjere i morala i prozirit ze spoznaju o njemu.

Staratelj djevojke mora se raspitivati o vjerenikovoj vjeri i moralu, i za to treba uloziti veliki trud, a ne smije dozvoliti da ga vanjski izgled (forma) prevari, pa da pozuri s udajom djevojke o kojoj se brine, jer ga je time Allah zaduzio i povjerio mu je i bit ze pitan za nju.

2 - Da vjerenik i vjerenica budu priblizno istih godina

Potrebno je, takodjer, da vjerenik bude priblizno istih godina kao vjerenica i nije lijepo da se djevojka udaje za muzkarca ako je medu njima velika razlika u godinama tako da on ima godina, mozda, kao njen otac ili djed. Uspjezan brak treba se zasnivati na uzajamnoj paznji i ljubavi supruznika, a priblizno iste godine kod supruznika jedan su od temelja, u naze danaznje vrijeme, na kojima se gradi paznja i ljubav medu bracnim drugovima.

Neko ze mozda rezi: "Serijat dozvoljava da medu supruznicima bude velika razlika u godinama, jer se i Vjerovjesnik (s.a.v.s.) ozenio znatno mladom Aizom (r.a.). Isto tako, neki nazi dobri prethodnici iz ovog ummeta zenili su se s zenama koje su bile puno mlade od njih."

Ja kazem: "Takav je brak dozvoljen po Serijatu i nema protivljenja Allahovom zakonu. Ali on u danaznje vrijeme nije uobicajen, a obicaji se mijenjaju i imaju veliki utjecaj na zivot ljudi, a pogotovu na ono zto je vezano za druztveni aspekt njihovog zivota.

Takav brak je u vremenu Poslanika (s.a.v.s.) bio uobicajen i raziren te su se ljudi navikli na njega. Djevojci nije smetalo da se uda za covjeka koji ima godina koliko i njen otac ili djed."

Neko, takodjer, moze rezi: "Mi trebamo primjenjivati Serijat a ne obicaje."

Ja kazem: "Nema sumnje da se prednost daje Serijatu nad obicajima, ali Scrijat se mora primjenjivati u obligatnim naredbama i zabranama (tckalif), a ne u stvarima koje su prepuztene slobodnom izboru (mubahat), a udavanje mlade djevojke za starog covjeka spada u mubahat (stvari koje su prepuztane slobodnom izboru), a ne u obligatne zerijatske naredbe."

Dodaj tome joz da je islamsko druztvo u Poslanikovo (s.a.v.s.) vrijeme i vrijeme njegovih ashaba bilo najcizce i najbolje druztvo koje je upoznala povijest ljudskog roda. Oni su bili najbolja zajednica koja se ikada pojavila medu ljudima i najvize su koristili ljudima. Tada se nije moglo ni zamisliti da udaja mlade djevojke za starijeg covjeka prouzrokuje bilo kakve probleme u porodici ili druztvu, jer cistota druztva i njegova cednost sprecavali su dogadjanje bilo kakve nedaze.

Ali u nazem savremenom dobu situacija se puno razlikuje. Naza islamska druztva, na veliku zalost, nisu kao prvo islamsko druztvo u pogledu svoje cistote, cednosti i privrzenosti Allahovim zerijatskim propisima i principima Allahove vjere (moralnim pricipima), nego su ona daleko oci toga kao nebo od Zemlje.

zenidba starca s mladom djevojkom, koja ima godina koliko i njegova djeca, dovodi do velikih problema unutar porodice i van nje. Sta ze raditi zena u dvadesetim godinama ciji je muz stariji od nje trideset ili cetrdeset godina, ako ispred sebe ima

televiziju, sa svoje desne strane telefon, radio s njene lijeve strane, kasetofon iznad glave a casopisi i novine, koji su puni raznih vrsta zavodjenja, u svakom uglu kuze, a njeni prozori su naspram prozora komzijske kuze. Ponekad se ciesi da s njom, u istoj kuzi, stanuje i sin njenog muza (muzev sin) priblizno istih godina kao i ona. On puca od muzkosti i mladosti, kao zto se ona ponosi zenstvenozzu i zavodljivozzu. Vidi je u pidzami kao zto i ona njega gleda u pidzami, a vjera je slaba i uvjerenje takodjer? Da li je ovakvo stanje bilo u vrijeme Poslanika, (s.a.v.s.)?

Islam je Allahova trajna vjera za sva vremena i prostore, i u islamu postoje opza zerijatska pravila koja omoguzavaju ljudima da zadovolje svoje potrebe, u okviru Serijata, na svakom prostoru i u svim vremenima. Neka od tih zerijatskih pravila su: princip preventivnog sprecavanja, otklanjanje ztete ima prednost nad postizanjem koristi, pravne odredbe (propisi) mijenjaju se u skladu s promjenom vremena, primjenjuje se obicaj, i druga slicna zerijatska pravila. Zato su islamski pravnici rekli da se mlada djevojka ne udaje za starca niti za nakazu, nego se udaje za njoj dostojna, pa ako je zaprosi njoj dostojan, ne treba odgadjati njenu udaju, a dostojan joj je svaki bogobojazni musliman. (97)

Pored svega toga ja ne kazem da je brak starca i mlade djevojke zabranjen po Serijatu, nego ja kazem da on nije uobicajen i da staratelj djevojke treba izabrati muza koji ze joj odgovarati, te da se pri tom izboru boji Uzvizenog Allaha.

91 Hadis biljezi Et-Tirmizi
92 El-Enfal, 27.
93 El-Ahzab, 58.
94 En-Nur, 19.
95 El-Furkan, 27-29.

96 Muttefekun alejhi.
97 Vidi: Hazijetu Ibn Abidin.

Vidjenje vjerenice

Islam je propisao da vjerenik vidi zenu koju ze vjeriti. Svrha toga je da vjerenik upozna zenu koja ze mu biti supruga, majka njegove djece i partner u njegovom zivotu i da zena vjerenica, takodjer, upozna covjeka koji ze biti njen muz, te da se medu njima na temeljima ljubavi i paznje uspostavi sloga.
Ebu Hurcjra (r.a.), prenosi da se neki covjek ozenio zenom ensarijkom pa ga je Poslanik (s.a.v.s.) upitao:
Jesi li je vidio?
"Ne."
Idi i pogledaj je, jer, doista, u ocima ensarija ima nezto. (98)

El-Mugire ibn Su'be kaze da je zelio zaruciti neku djevojku pa mu je Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

Pogledaj je, jer je to, doista, sigurnije za dugotrajnost vaze veze. (99)

Vjereniku je dozvoljeno vidjeti vjerenicu uz njen pristanak, ali i bez njega.To znamo na osnovu hadisa kojeg prenosi Dzabir ibn Abdullah (r.a.), a u kojem stoji da je Allahov Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

Kada neko od vas zarucuje djevojku (zenu), ako moze (kod nje) vidjeti nezto zto ze ga privuzi na sklapanje braka s njom, neka to uradi.

"Pa sam", kaze Dzabir, "zarucio jednu djevojku, i krijuzi se (od nje), posmatrao sam je, sve dok kod nje nisam vidio ono zto me privuklo na zenidbu njome, i onda sam je ozenio.» (100)

Vjerenik ima pravo da vize puta pogleda vjerenicu, i da razmisli o njenim ljepotama, makar to bilo i sa strazzu, jer se cilj moze ostvariti samo na taj nacin. Dozvoljeno mu je vidjeti samo njeno lice i zake jer je gledanje dozvoljeno iz nuzde, a nuzda se ogranicava na najmanju moguzu mjeru. Lice je odraz (mjesto)

ljepote kod zene i gledanjem u lice saznaje se njena ljepota, a gledanjem u njene zake saznaje se punina njenog tijela i ten koze.

Vezina islamskih ucenjaka zastupa ovo mizljenje, iako postoji i drugo predanje od imama Ahmeda i Evzaija u kojem stoji da je vjereniku dozvoljeno kod djevoke (vjerenice) vidjeti ono zto je obicno otkriveno kod zena kada su one u svojoj kuzi, a to je: vrat, ruke i stopala, jer kada je AJlahov Poslanik (s.a.v.s.), dozvolio da se ona moze vidjeti i bez njenog znanja, onda to znaci da je dozvoljeno vidjeti sve ono zto je najcezze otkriveno (u takvim situacijama). (101)

99 Hadis biljeze Et-Tirmizi i En-Nesai.
100 Hadis biljezi Ebu Davud.
101 Vidi: Ez-Serhul-kebir

Osamljivanje s vjerenicom

Nije dozvoljeno da vjerenik ostane nasamo s vjerenicom u jednoj kuzi, ili da je izvede u park (na javna mjesta) jer po Serijatu dozvoljeno je samo vidjenje. Vjerenik je (joz uvijek) stranac za vjerenicu i nije dozvoljeno da se osamljuje s njom na osnovu rijeci Allahovog Poslanika (s.a.v.s.):

Neka se niko od vas ne osamljuje sa zenom koja nema mahrema (pratioca) (102)

Allahov Poslanik (s.a.v.s.) bio je strog u vezi s ovim pitanjem, i zabranio je osamljivanje sa zenama, makar one bile i rodbina, ako medu njima nema mahrema. Alejhis-selam je rekao:

zuvajte se osamljivanja sa zenama (koje vam nisu bliza rodbina). Jedan ensarija zapita: "A muzev brat (el-hamv)"

Muzev brat je kao smrt. (103)

El-hamv je muzev blizi rodjak kao njegov brat ili bratiz. Poslanikove rijeci "on je smrt" znace da je strah od njega vezi

nego od drugih i njemu nije dozvoljeno da ulazi kod bratove zene i da se osami s njom.

Tvrdnja nekih da vjerenik treba upoznati moral vjerenice i njenu narav, te se stoga mora osamiti s njom i sjediti, nije zerijatski ni racionalno prihvatljiva jer vjerenik i vjerenica ne mogu upoznati moral i narav jedno drugog za vrijeme zaruke, s obzirom da se svako od njih u tom periodu predstavlja drugom u najboljem liku i uljepzava se najplemenitijim svojstvima. Cesto "proucavanje" morala i naravi dovede do ataka na cast vjerenice i skrnavljenja njene cednosti prije nego zto ona postane dozvoljena *(halal)* vjereniku.

I ovdje vidimo kako se islam brine o potrebama covjeka u svim njegovim stanjima i situacijama pa je dozvolio vjereniku vidjeti vjerenicu kako bi medu njima nastala podudarnost, a zabranio je vjereniku osamljivanje s vjerenicom kako bi zaztitio njenu cast i ugled.

Neki roditelji sprecavaju vjereniku da vidi djevojku i pravdaju to brigom o njenoj casti, medjutim to je pokudena ljubomora i njena zloupotreba. Uzvizeni Allah je pazljiviji od njih, a Vjerovjesnik (s.a.v.s.), je revnosniji od njih u zaztiti casti vjernica, a Poslanik je (s.a.v.s.), preci vjernicima i vjernicama od njih samih.

S druge strane, neki roditelji dozvoljavaju da se mladiz osamljuje s njihovom kzerkom i izvodi je u parkove i javna mjesta pod izgovorom zaruke, to je opet veliki propust s njihove strane prema svojoj casti i njihov nemar prema cuvanju svoje djece i zaztiti njihovog morala i casti. Uzvizeni ze ih Allah pitati o iznevjerenom povjerenju i izgubljenoj casti. Allahova je vjera sredina izmedju prekomjernosti i nehaja, izmedju pretjerivanja i nemara.

102 Muttcfckun alejhi.
103 Muttcfekun alejhi.

Raskid vjeridbe

Vrijedi napomenuti da vjeridba nije obavezujuza za vjerenika niti vjerenicu i svako od njih dvoje ima pravo raskinuti vjeridbu i odustati od braka ako u tome vidi (potrebu) svoju korist. Mozda neko ovo zloupotrijebi pa kada se osami s vjerenicom i uradi s njom ono zto muzkarac radi sa zenom, onda raskine vjeridbu, pod izgovorom da mu se nije dopala njena narav i da se ne slaze s njegovom naravi. Zato je islam zabranio osamljivanje sa zenom makar ona bila i vjerenica.

Dokaz da vjeridba nije obavezujuza za vjerenika jeste predanje koje prenosi Ibn Omer (r.a.) od Allahovog Poslanika (s.a.v.s.), u kojem je on zabranio da covjek zarucuje onu djevojku koju je zarucio njegov brat, osim ako prvi vjerenik odustane ili mu sam dozvoli. (104) Ovim se potvrdjuje da vjerenik ima pravo raskinuti vjeridbu i odustati od nje. Vjerenica, u vezi s ovim pitanjem, ima isto pravo kao i vjerenik jer je njena potreba u vjeridbi na istom stepenu kao i potreba vjerenika, i ona ima pravo procijeniti zta je po nju bolje, kao zto i vjerenik ima na to pravo. Ako ona ili njen staratelj procijene da je njena korist u raskidu vjeridbe, ona na to ima pravo.

Ipak je pokudeno prekidati vjeridbu bez valjanog razloga ili cilja jer se time krzi dato obezanje.

Vjeridba na vjeridbu

Prethodni hadis, takodjer, ukazuje da nije dozvoljeno vjeriti vez vjerenu djevojku jer se time nanosi zteta prvom vjereniku. To moze dovesti do neprijateljstva i mrznje medu ljudima, a islam nastoji izbjezi sve povode za nesporazume i neprijateljstva.

Kada djevojka prihvati vjeridbu, niko vize ne bi trebao njoj nuditi vjeridbu, ali ako ona ne prihvati vjeridbu, ili je vrati ili raskine, onda je dozvoljeno ponuditi joj vjeridbu. Ovo znamo na osnovu predanja u kojem se prenosi da je Fatima bint Kajs dozla kod Vjerovjesnika (s.a.v.s.), i spomenula da su joj Muavija i Ebu Dzehm ponudili vjeridbu, na zto joj je Vjerovjesnik (s.a.v.s.), rekao:

Sto se tice Ebu Dzehma, on ne skida ztap sa svoga ramena, a Muavija je siromazan, nema imetka. Udaj se za Usamu ibn Zejda. (105)

Poslanikova (s.a.v.s.), naredba njoj da se uda za Usamu ibn Zejda, nakon zto je saznao da su je vjerili Muavija i Ebu Dzehm, dokazuje da je dozvoljeno ponuditi vjeridbu zarucenoj djevojci koja nije zadovoljna s svojim prvim vjerenikom.